

Studieområdet del 2 - Hhx

Undervisningsvejledning

November 2007

Vejledningen indeholder uddybende og forklarende kommentarer til læreplanens enkelte punkter samt en række paradigmatiske eksempler på undervisningsforløb. Vejledningen er et af ministeriets bidrag til faglig og pædagogisk fornyelse. Det er derfor hensigten, at den ændres forholdsvis hyppigt i takt med den faglige og den pædagogiske udvikling.

Citater fra læreplanen er anført i kursiv.

Forord

Vejledningen til studieområdet del 2 er tænkt som en støtte til lærernes planlægning og udvikling af arbejdet inden for dette. Den kan også fungere som inspiration for ledelsen på skolerne, når de skal understøtte lærernes arbejde.

Studieområdet del 2 består af erhvervs-case og det internationale område. Da de to forløb henvender sig til to forskellige grupper af lærere, er denne vejledning opdelt i to dele:

- Erhvervs-case, studieområdet del 2
- Det internationale område, studieområdet del 2

Denne udgave af vejledningen følger de samme principper som tidligere, dvs. først en udlægning af læreplanen og efterfølgende eksemplerne. Det tidligere kapitel 8 benævnt Bilag, der rummede afsnit for den særligt interesserede lærer er blevet udeladt, og generelt er vejledningen blevet afkortet og strammet op.

Under *erhvervs-case* er der foretaget mindre tilføjelser i afsnittet om eksamen. Udlægningen af denne del af læreplanen har et omfang på ca. 20 sider. Efter denne udlægning følger eksemplerne.

Under *det internationale område* er der i særlig grad foretaget justeringer i afsnittet om mundtlig prøve. Der er endvidere indsat nogle nye eksempler på emneforløb. Udlægningen af denne del af læreplanen har et omfang på ca. 20 sider. Efter denne udlægning følger eksemplerne.

1. INDLEDNING	1
2. IDENTITET OG FORMÅL	1
A. ERHVERVSCASE, STUDIEOMRÅDET DEL 2	3
3. FAGLIGE MÅL OG FAGLIGT INDHOLD	3
3.1 Faglige mål	3
3.1.1 Overordnede mål for erhvervscase, studieområdet del 2	3
3.1.2 Mål for erhvervscase	3
3.2 Fagligt indhold	4
4. TILRETTELÆGGELSE	5
4.1 Didaktik	5
4.1.1 Case-baserede forløb	5
4.1.2 Studiemetoder	6
4.1.3 Undervisningens tilrettelæggelse	6
4.2 Arbejdsformer	7
4.2.1 Samspil mellem arbejdsformer	7
4.2.2 Progression i arbejdsformer og studiemetoder	7
4.2.3 Casearbejdsformen	8
4.2.3 Skriftligt arbejde	11
4.3 It	12
4.4. Fagligt samspil	13
5. EVALUERING	13
5.1 Den løbende evaluering	13
5.2. Prøveformer	14
5.3 Bedømmelseskriterier	17
6. PARADIGMATISKE FORLØB	19
6.1. Introduktion til erhvervscase	19
6.2 Forløb A: Besøg hos en erhvervsvirksomhed	20
6.3 Forløb B: Styret caseforløb med fokus på centrale teknikker	23
6.4 Forløb C: Åbent caseforløb med fokus på vidensdeling	26
6.5 Forløb D Eksamenscase	29

B. DET INTERNATIONALE OMRÅDE, STUDIEOMRÅDET DEL 2	31
3. FAGLIGE MÅL OG FAGLIGT INDHOLD	31
3.1 Faglige mål	31
3.1.1 Overordnede mål for det internationale område, studieområdet del 2	31
3.1.2 Mål for det internationale område	33
3.2 Fagligt indhold	34
4. TILRETTELÆGGELSE	34
4.1 Didaktik	34
4.1.1 Emneforløb	35
4.1.2 Kursusforløb	35
4.1.3 Studiemetoder	35
4.1.4 Undervisningstilrettelæggelse	36
4.2. Arbejdsformer	36
4.2.1 Samspil mellem arbejdsformer	36
4.2.2 Progression i arbejdsformer og studiemetoder	37
4.2.3 Skriftligt arbejde	38
4.3 It	39
4.4. Fagligt samspil	40
5. EVALUERING	40
5.1 Den løbende evaluering	41
5.2 Prøveformer	46
5.3 Bedømmelseskriterier	49
5.3.1 7-trinsskalaen	50
6. PARADIGMATISKE FORLØB	51
6.1 Eksempler det internationale område	51
6.1.1 Individet i det globale samfund	52
6.2. Idekatalog	59
6.3 Syv nye eksempler med problemformuleringer	64

1. Indledning

Med gymnasireformen 2005 bliver det faglige samspil mellem fag organisatorisk forankret i et studieområde. Lærerne skal organiseres i team for at kunne løfte den fælles opgave at give eleverne et kvalificeret grundlag for at flytte sig fra folkeskoleelever til gymnasieelever og for at videreudvikle sig til studerende.

Reformen lægger vægt på en øget styrkelse af fagligheden og studiekompetencen. Studieområdet skal medvirke til dette gennem et fagligt samspil mellem fagene og gennem en indføring i gymnasiale arbejdsmetoder. Eleverne skal således fra starten af hhx-uddannelsen mærke et markant skifte fra folkeskole til gymnasial uddannelse og gennem studieretningsforløbet et skifte til, hvordan de videreudvikler sig til at blive studerende. Endvidere skal studieområdet som helhed danne basis for udviklingen af elevernes almindelse og forberedelse til videre uddannelse.

Studieområdet del 1 skal tage udgangspunkt i og kvalificere de kompetencer, eleverne har med sig fra folkeskolen. Derigennem skal der skabes en bevidsthed hos den enkelte elev om sig selv som lærende individ og et grundlag for, at han/hun udvikler selvstændighed, selvtillid, initiativ, kreativitet, ansvarlighed og refleksion. Studieområdet del 2 skal videreudvikle de faglige og studiemæssige kompetencer, som eleverne har tilegnet sig i studieområdet del 1, således at elevernes evne til at kunne varetage en videregående uddannelse udvikles.

2. Identitet og formål

Studieområdets identitet og formål forbinder sig med uddannelsens overordnede formål, sådan som det er udmøntet i Loven for de gymnasiale uddannelser § 1, som er fælles for alle fire gymnasiale uddannelser og i § 2, hvor hhx-uddannelsens særlige profil er anført.

Uddrag fra hhx-bekendtgørelsen

§ 1

Stk. 2 ”Formålet med uddannelsen er at forberede eleverne til videregående uddannelse, herunder at de tilegner sig almindelse, viden og kompetencer gennem uddannelsens kombination af faglig bredde og dybde og gennem samspillet mellem fagene.”

§ 2

Stk. 1 ”Hhx-uddannelsen gennemføres med vægt på erhvervsrelaterede perspektiver.”

Stk. 2 ”Hhx-uddannelsens studiekompetencegivende sigte realiseres inden for virksomheds- og samfundsøkonomiske fagområder i kombination med fremmedsprog og andre almene fag.”

Hhx-uddannelsens særlige profil udmøntes i studieområdet del 2 i erhvervsfase og det internationale område. I arbejdet med erhvervsfase markerer uddannelsens profilfag afsætning og virksomhedsøkonomi sig med en særlig tyngde, og inden for det internationale område indgår profilfaget international økonomi i et samarbejde med de mere humanistisk orienterede fag som dansk, samtidshistorie og fremmedsprog. Den særlige hhx-profil kommer også frem gennem kombination af en praktisk-virkelighedsnær og en teoretisk-analytisk tilgang, og ved at de problemstillinger, som eleverne skal bearbejde, skal være af både almen, økonomisk og samfundsmæssig karakter.

Uddannelsens studieforberevende sigte udmøntes i studieområdet gennem fokuseringen på teorier og metoder, foreningen af en teoretisk-analytisk og en praktisk-virkelighedsnær tilgang, kravet om, at der skal stilles stadig dybere spørgsmål og reflekteres over svar og argumenter, at eleverne skal kunne sammenholde viden og metoder fra forskellige fag samt kvalificere deres refleksioner over egen studiepraksis. Eleverne skal fortsat arbejde med fagligt relevante studiemetoder og en variation af arbejdsformer. Der tilrettelægges en progression i studiemetoder og arbejdsformer gennem uddannelsens 3 år, således at eleverne udvikler nødvendige værktøjer til fagligt arbejde på gymnasialt niveau med perspektiv for videre uddannelse.

I studieområdet del 1 skal arbejdet med udviklingen af studiekompetencen understøtte elevernes overgang fra folkeskoleelever til gymnasieelever og medvirke til, at de får de bedst tænkelige forudsætninger for at tilegne sig faglige problemstillinger. I studieområdet del 2 konsolideres disse erfaringer, og vægten lægges i højere grad på selvstændige og studieorienterede arbejdsformer og studiemetoder.

Uddannelsens almendannende sigte udmøntes i studieområdet i et fagligt samarbejde, hvor eleverne får indsigt i, hvordan fagenes forskellige tilgange producerer forskellige måder at forstå og handle på, samtidig med at deres evne til selvstændig kritisk vidensbearbejdning og stillingtagen udfordres og udvikles. Endvidere skal studieområdet bæres af et dannelsesperspektiv. Undervisning og andre faglige aktiviteter organiseres, således at eleverne anspores til at udvikle deres forståelse af sig selv som individer og borgere i et demokratisk samfund, deres evner til at forholde sig analytisk, reflekterende og ansvarligt til deres omverden og deres egen udvikling, og deres forståelse for menneskers forskellighed på baggrund af personlige, sociale og kulturelle faktorer.

Uddannelsens hovedområder og fag har overvejende deres grundlag i henholdsvis samfundsvidenskaberne og humaniora. Gennem det faglige samspil i studieområdet del 2 skal eleverne erfare, hvordan en række af uddannelsens fag er forankret i erhvervs-case og det internationale område. Eleverne skal gennem arbejdet udvikle deres evne til at producere viden om praktisk-teoretiske problemstillinger, til at kombinere fagenes metoder og skabe sammenhæng i faglig viden inden for et fag og mellem fag samt til at vurdere teoriens værdigrundlag og anvendelighed gennem et kendskab til teoriernes videnskabelige forankring i samfundsvidenskab og humaniora. Kendskabet hertil kvalificerer elevernes valg af videregående uddannelse og deres refleksioner over egen studiepraksis.

A. ERHVERVSCASE, Studieområdet del 2

3. Faglige mål og fagligt indhold

3.1 Faglige mål

3.1.1 Overordnede mål for erhvervs-case, studieområdet del 2

Målene for erhvervs-case skal ses i en sammenhæng med målene for studieområde del 1, og de overordnede mål for studieområde del 2. Sammen med det internationale område skal erhvervs-case løfte eleverne fra gymnasieelever til studerende. Det er undervisningen i erhvervs-case, der påbegynder dette arbejde, som videreføres og afsluttes i det internationale område på 3. år. De overordnede mål udgør samlet set de kompetencer, eleverne besidder ved overgangen mellem det gymnasiale system og videregående uddannelse. Målene retter sig mod at videreudvikle elevernes arbejde med det faglige indhold og metoder, studiemetoder og arbejdsformer.

For en uddybning af de overordnede mål henvises til afsnittet om det internationale område.

3.1.2 Mål for erhvervs-case

Det er karakteristisk for målene i erhvervs-case, at de repræsenterer erhvervsøkonomisk metode, sådan som den kommer til udtryk i virksomhedsøkonomi B og afsætning B, og at de udgør delmål i forhold til de nævnte to fag. Derfor vil de to fag typisk indgå i et samspil herom, men andre fag kan også inddrages i arbejdet. I målene ligger der både en progression og en fremgangsmåde for elevernes måde at arbejde med erhvervs-case.

I det følgende kommenteres de enkelte mål i den rækkefølge, de er opstillet i læreplanen.

- *”Eleverne skal kunne identificere og analysere centrale problemstillinger for en virksomhed med brug af fagenes teori”*

Målet indebærer, at eleverne med udgangspunkt i fagenes teori skal udvikle deres evne til at arbejde med virkelighedsnære problemstillinger. Eleverne skal gennem arbejdet med problemstillinger i en virksomhed inddrage virksomhedsøkonomiske og afsætningsøkonomiske teorier til at kaste lys over virksomhedens virkelighed og derved nå frem til en forståelse af teoriernes anvendelighed på virkelighedsnære forhold.

For at kunne identificere og analysere centrale problemstillinger skal eleverne kunne finde symptomer på, at der er nogle forhold i virksomheden, som bør undersøges nærmere. Symptomerne udgør grundlaget for at identificere problemstillinger. Gennem analyse af de identificerede problemer ud fra fagenes metoder og modeller, finder eleverne frem til de centrale problemstillinger, som de finder væsentlige for virksomhedens overlevelse eller udvikling, og som skal danne grundlag for det videre arbejde med casen.

- *”Eleverne skal kunne udarbejde og begrunde forslag til løsning af udvalgte problemstillinger med brug af fagenes teori”*

Analysearbejdet ligger til grund for, at eleverne kan opstille begrundede forslag til en løsning af de centrale problemstillinger. Når eleverne udarbejder forslag til løsninger, skal de kunne begrunde disse, så de får reflekteret over, hvad der er gode og hensigtsmæssige løsninger. De skal kunne se flere vinkler på en problemstilling, hvilket bør give anledning til flere løsningsforslag. Et forslag til løsning af et problem indeholder også en plan for, hvordan den implementeres i virksomheden, herunder hvilke konsekvenser forslaget får for denne.

- *”Eleverne skal kunne vurdere de opstillede løsningsforslag, herunder valgte metoder og modellers anvendelighed, i forhold til egne analyser”*

Målet indebærer, at eleverne skal vurdere, hvilket af løsningsforslagene der bedst harmonerer med virksomhedens ide og målsætning eller de succeskriterier, som virksomheden eller eleverne har opstillet. I vurderingen indgår også en vurdering af anvendeligheden af de valgte metoder og modeller. Eleverne skal i forlængelse heraf kunne redegøre for konsekvenser af implementeringen af de opstillede løsningsforslag.

- *”Eleverne skal kunne formulere case-arbejdets analyser, løsningsforslag og vurderinger ved anvendelse af sammenhængende faglig argumentation og formidle den ved anvendelse af relevante it-værktøjer”*

Målet lægger op til, at eleverne med udgangspunkt i en skriftlig synopsis mundtligt skal kunne præsentere deres overvejelser, så der både demonstreres overblik og faglig præcision i fremlæggelsen. Det vil sige, at eleverne skal kunne anvende teori, metode og faglig terminologi fra fagene. Formidlingen skal tage udgangspunkt i brug af elektroniske præsentationsprogrammer.

3.2 Fagligt indhold

Stoffet udvælges, sådan at det fremmer målopfyldelsen i erhvervs-case. Stoffet udvælges i forhold til fagenes indhold og metoder, og sådan at eleverne bedst muligt bliver i stand til at arbejde med problemfelter og løsningsmuligheder i en virksomhed. For elever, der undervises i afsætning A og virksomhedsøkonomi A, er det derfor vigtigt at medtænke målene for B-niveau'et i planlægningen af undervisningen, således at disse elever har samme muligheder for at arbejde med cases som elever, der undervises på B-niveau.

Der henvises til fagenes læreplaner for udfoldelsen af fagligt stof.

4. Tilrettelæggelse

4.1 Didaktik

Læreplanen anfører, at

”Undervisningen i erhvervs-case skal tilrettelægges som casebaserede forløb, hvis belysning kræver flere fag inden for erhvervs-case. Undervisningen tilrettelægges med udgangspunkt i virkelighedsnære situationer og begivenheder for tænkte eller eksisterende virksomheder og gennemføres som et antal sammenhængende forløb. Fokus i de enkelte casebaserede forløb skal være klart formuleret og give anledning til refleksioner over såvel kompetencemål som indholdsmæssige og metodiske problemstillinger. Der skal i arbejdet også inddrages en række fagligt relevante studiemetoder.

Overordnet er de didaktiske refleksioner i studieområdet rettet mod elevernes socialisering til studerende og deres fortsatte udvikling af studiekompetencen målrettet mod videregående uddannelser. Det er i denne forbindelse vigtigt at se erhvervs-case som bindeleddet mellem studieområde del 1 og det internationale område. De didaktiske overvejelser tager fat på, hvordan undervisningen planlægges, gennemføres og evalueres, samt hvordan den begrundes pædagogisk. I studieområdet del 2 vil de didaktiske overvejelser handle om elevernes videreudvikling af deres faglige og studiemæssige kompetencer mod større og større selvstændighed.

4.1.1 Case-baserede forløb

Undervisningen i erhvervs-case skal tilrettelægges som case-baserede forløb, som skal række ud over enkeltfagligheden, sådan at deres belysning kræver flere fag.

Når der arbejdes med case-baserede forløb, skal det for eleverne være klart formuleret, hvilke faglige og overfaglige kompetencer, der skal udvikles gennem arbejdet med det faglige stof. Endvidere skal forløbene lægge op til, at eleverne reflekterer over indholdsmæssige og metodiske problemstillinger i casen, således at de får etableret sammenhænge mellem de anvendte metoder og det indhold, der arbejdes med. Eleverne skal i studieområdet øve sig i at reflektere over, hvad de har lært om en given problemstilling i forhold til de faglige kompetencemål, samt hvordan fagene hver især indgår med fagligt stof, teorier og metoder i arbejdet med casen eller emnet.

I de case-baserede forløb skal eleverne udvikle deres evne til at arbejde med virkelighedsnære problemstillinger ud fra helhedsorienterede synsvinkler, som har basis i virksomhedernes helheder snarere end i det enkelte fag. Casen skal således indeholde problemstillinger, som kræver, at de deltagende fags faglige stof og metoder indgår i en bearbejdning af disse.

Teamet tilrettelægger arbejdet med cases som et antal sammenhængende case-baserede undervisningsforløb, der etablerer en progression fra begrænsede eksemplariske øvelsescases over større komplekse cases til autentiske cases. Undervisningens udgangspunkt er altid virkelighedsnære situationer og begivenheder, som lægger op til, at eleverne får reflekteret over, hvor forskellige situationer virksomheder befinder sig i, og at man har mange muligheder for at få indsigt i disse virksomheders virkelighed. Ikke bare forskellige virksomheder, men også forskellige typer af cases skal give eleverne indblik i muligheder og begrænsninger ved case-baseret arbejde.

Med formuleringen om, at der kan være tale om 'virkelighedsnære situationer og begivenheder for tænkte virksomheder' menes der, at casens problemstilling godt kan være fiktiv og således produceret til lejligheden, men den skal kunne forekomme i en faktisk eksisterende virksomhed.

4.1.2 Studiemetoder

I caseforløbene skal der inddrages en række fagligt relevante studiemetoder for at understøtte elevernes fortsatte arbejde med deres studiekompetence. Der bygges videre på de kompetencer, som eleverne har erhvervet sig i løbet af uddannelsens første år. Der arbejdes med at videreudvikle elevernes selvrefleksion og forståelse af sig selv som lærende individer, samarbejde med andre, herunder den læring der udspringer af refleksion over gruppeprocesser og klassekulturen. Eleverne får konkret fx gennem refleksion etableret et grundlag for at arbejde med deres svage og stærke sider. De skal på en mere selvstændig måde kunne veksle mellem forskellige faglige studiemetoder, så de på bedst mulig måde understøtter deres tilegnelse af fagenes indhold og metoder. Dette arbejde fortsætter på 3. år i det internationale område.

4.1.3 Undervisningens tilrettelæggelse

Centralt i lærerteamets undervisningstilrettelæggelse af case-baserede forløb står udviklingen af undersøgende og spørgende arbejdsprocesser, der bygger på elevernes arbejde med faglige spørgsmål og metoder samt på elevaktivitet i klassen, i gruppen og individuelt, sådan at elevernes læring er i fokus. Elevernes forhåndsforståelser, viden og erfaringer skaber grundlag for den nye viden, der skal tilegnes.

I de case-baserede forløb kan der arbejdes med konkrete udvalgte virksomheders problemstillinger set i lyset af de berørte fags stof, metoder og modeller.

Undervisningen tilrettelægges endvidere, sådan at der foregår en dialog om faglige problemstillinger sammenholdt med elevernes egne erfaringer, og sådan at de bliver opmærksomme på problemer, opstiller hypoteser, afprøver deres hypoteser og vurderer forslag i lyset af forskellige kriterier. Eleverne kan fx med udgangspunkt i egen viden om en virksomheds problemstillinger eller en global problemstilling udarbejde et mindmap og følge det op med opstilling af en række spørgsmål, som de ønsker svar på, samt gøre sig overvejelser over, hvordan de vil søge svarene. Generelt skal eleverne tilskyndes til at bruge egen viden, egne forestillinger og kvalificerede gæt, der bygger på undersøgende arbejdsprocesser.

Lærerteamets tilrettelæggelse af caseforløb skal endvidere foregå med *progression* gennem studieområdet, sådan at eleverne møder de faglige krav gennem passende udfordringer.

Der kan arbejdes med forskellige modeller for placeringen af undervisningen i erhvervs-case. Man skal i den sammenhæng være opmærksom på, at såfremt skolen har valgt den model, der afslutter studieområdet del 1 efter 1. semester, kan man risikere et meget langt forløb uden fokus på studiekompetence såfremt undervisningen i erhvervs-case udelukkende placeres i 4. semester. Dette forhold taler for at fordele timerne til erhvervs-case over mindst to semestre.

4.2 Arbejdsformer

Læreplanen anfører, at

Der etableres et samspil mellem forskellige arbejdsformer. Valg af arbejdsformer sker ud fra det faglige arbejde og under hensyn til elevernes forudsætninger. De elevstyrede arbejdsformer er i fokus. Gruppeorganiseringen benyttes, således at eleverne videreudvikler deres erfaring med forholdet mellem organisationsform og arbejdsproces.”

4.2.1 Samspil mellem arbejdsformer

Eleverne skal også i studieområdet del 2 møde forskellige arbejdsformer. I erhvervs-case på 2. år står case-arbejdsformen centralt.

Arbejdet i tilknytning til case lægger op til, at eleverne over tid selvstændigt bearbejder og vurderer faglig viden og indsigt. Deltagerstyring og dermed elevernes læreprocesser står centralt i forhold til det faglige arbejde. Centrale spørgsmål i dette arbejde er både, hvad der skal læres, hvordan og hvorfor der skal læres. Elevernes selvstændige, kritiske og vurderende tilegnelse af viden og indsigt er i fokus. Eleverne arbejder med deres evne til at skabe helheder og sammenhæng mellem et fags enkelte elementer og mellem fagene samt i relation til uddannelsens samlede målsætning.

Arbejdet med case-arbejdsformen udelukker ikke, at der vil finde et samspil sted mellem flere forskellige arbejdsformer med henblik på at understøtte forskellige sider af elevernes faglige arbejde. En gæsteforelæsning kan fx understøtte gruppens arbejde med at strukturere et indsamlet stof og få opstillet en problemstilling. Et læreroplæg kan fx understøttes af parvise diskussioner, så eleverne kan få klargjort, hvad de har forstået, og hvor det glipper. Og en arbejds-/studiegruppens samarbejde omkring en case/et emne kan fx medvirke til, at eleverne får identificeret, analyseret og opstillet løsningsforslag og/eller problemstillinger og/eller perspektiver til casens/emnets problemstillinger.

4.2.2 Progression i arbejdsformer og studiemetoder

Undervisningen skal tilrettelægges med variation og progression, således at eleverne gradvist opnår større selvstændighed i brug af arbejdsformer og studiemetoder. I studieområdet del 1 har eleverne lært at arbejde inden for de mere strukturerede arbejdsformer med tydelige rammer og en tydelig lærer.

Progressionen i case-baserede forløb tilrettelægges i forhold til, om case-arbejdet løber gennem 3 semestre startende i 2. semester, eller om det løber gennem 2 semestre typisk 2. skoleår. Der kan løbende koordineres med den faglige udvikling af kompetencemål og arbejdsformer i afsætning og virksomhedsøkonomi.

Skemaet nedenunder giver et eksempel på en progression i studiemetoder og arbejdsformer på 2. år, som man kan lade sig inspirere af. En lignende oversigt over studiemetoder og arbejdsformer på 3. år findes under det internationale område.

År	Klasseudvikling	Studiemetoder	Arbejdsformer
2. år	Studiegruppens år	<ul style="list-style-type: none">Fortsat studiemetoder fra 1. år	<ul style="list-style-type: none">Fortsat arbejdsformer

	<i>(Erhvervs-case)</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Refleksion over individuel og kollektiv læringsadfærd • Evaluering • Beherskelse af de taxonomiske niveauer • Beherskelse af skriftlige genrer, herunder rapport og synopsis 	<p>fra 1. år</p> <ul style="list-style-type: none"> • Storklasseundervisning • Virtuel undervisning (max. 25%) • Case-arbejdsform, herunder den åbne case, isbjerg-casen og serie-casen • Projektarbejde med delvis lærerstyring
--	------------------------	---	--

Generelt kan en sådan progression etableres ved, at der arbejdes med cases med stigende vanskelighed og autenticitet, det vil sige lige fra begrænsede eksemplariske øvelsescases over beskrevne større, komplekse cases til autentiske cases. Det betyder, at undervisningen kan tage udgangspunkt i en delvis lærerstyring, hvor principperne i case-arbejdet trænes, og, efterhånden som elevernes selvstændighed øges, nærme sig den elevstyrede undervisning. Progressionen kan ligge i at lade eleverne følge den valgte case-metodes faser. Den mest hensigtsmæssige måde at fastholde elevernes erfaringer på fra forløb til forløb er ved at lade dem beskrive arbejdsprocessen undervejs i en portfolio, dels fordi der kan gå længere tid mellem forløbene, men også set i lyset af, at der skal bygges videre på elevernes erfaringer med arbejdsformer og arbejdsprocesser i det internationale område. Elevernes refleksionsskrivninger gemmes i en arbejdsportfolio, som de arbejder videre på i det internationale område.

Eleverne lærer herigennem, at der er mange forskellige tilgange til åbning og løsning af en case, og at det kan være frugtbart at veksle mellem disse. Det giver eleverne nogle forskellige rammer at arbejde indenfor, og det skaber grundlaget for, at eleverne efterhånden selv kan styre processen. Læreren rolle bliver at ansøre eleverne til at analysere, vurdere og argumentere.

4.2.3 Casearbejdsformen

I erhvervs-case udgør case-baserede undervisningsforløb omdrejningspunktet for arbejdet med casen. Case-arbejdsformen er i lighed med projektarbejdsformen en sammenhængende og helhedsorienteret læreproces. I modsætning til et projektarbejde, der kræver informationssøgning og opbygning af svar, er alle oplysninger i en typisk erhvervs-case givne.

En case er en beskrivelse af en praktisk situation, der indeholder en eller flere problemstillinger. Casen fungerer som et bindeled mellem den teori, der læres i fagene, og den praksis, man støder på i det omgivende samfund. Den udspringer af praksis. Undervisningen i erhvervs-case tager således udgangspunkt i virkelighedsnære problemstillinger, sådan som de kan forekomme i en eksisterende eller en tænkt virksomhed. Den fiktive virksomhed kan specielt være en fordel i de situationer, hvor man ønsker at anvende et mindre omfattende materiale end det, man typisk vil møde i en eksamens-case. Når der arbejdes med udgangspunkt i virkelighedsnære cases, vil der opstå en vekselvirkning mellem teori og praksis. Fagernes begreber og metoder indgår tilsammen om at løse virksomhedens problemstillinger, og dermed bliver sammenhængen mellem teori og praksis en integreret del af case-arbejdet.

Formålet med casen er at træne eleverne i at løse virkelighedsnære problemer. Problemstillingen skal generelt være så kompleks, at der findes mere end én acceptabel løsning, og da eleverne typisk vil have afprøvet case-arbejdsformen i studieområdet del 1, kan lærerne måske hurtigere overstå de mere enkle case-typer som fx problem-casen og system-casen og koncentrere sig om de mere komplekse case-typer som den åbne case, isbjerg-casen og serie-casen. Den åbne case finder typisk anvendelse i erhvervs-case.

Casetyper:

Der eksisterer flere forskellige former for cases:

1. Problem-casen, hvor problemet er defineret på forhånd, og casearbejdet er koncentreret om problemløsningen. Denne case-type vil ofte bruges som introduktion til case-arbejde.
2. System-casen, hvor eleverne præsenteres for en virksomheds nuværende system eller arbejdsmetode og skal komme med forslag til forbedringer.
3. Den åbne case er den case-type, der kommer tættest på praksis. Ingen problemer er givet på forhånd, og det er elevernes opgave at forme og løse de problemstillinger, som de finder i casen. Løsning af denne case-type kræver, at eleverne har en "værktøjskasse" til at analysere og diagnosticere relevante problemstillinger.
4. Isbjerg-casen er baseret på et nødtørftigt case-oplæg, hvor eleverne på forhånd kun får udleveret en begrænset mængde information. Opgaven består i at fastlægge, hvilke yderligere informationer der skal indsamles for at kunne løse casen. Der vil løbende i case-arbejdet blive udleveret supplerende informationer.
5. Serie-casen består af en række cases, hvor problemstillingen løbende udbygges.

De case-baserede undervisningsforløb tilrettelægges, sådan at der er sammenhæng mellem elevernes problemløsningsorienterede arbejde med et case-materiale og de mål, der er for undervisningen, hvor identifikation af problemstillinger, analyse og løsning er centrale nøgleord. Arbejdet inden for et case-baseret undervisningsforløb bygger på case-metoden. Der kan tages flere fremgangsmåder i anvendelse i forbindelse med case-baserede forløb

Casemetoden – kan bestå af følgende faser

1. Virksomhedsbeskrivelse – introduktion
2. Identifikation af problemstillinger
3. Udarbejdelse af en oversigt over identificerede problemstillinger og opdeling i væsentlige problemer (forskellige, selvstændige) mindre væsentlige problemer (kan vente)
4. Analyse af de identificerede problemstillinger – væsentlige som uvæsentlige
5. Udvalgelse af problemstillinger, der skal arbejdes videre med. Omfang: typisk 2 – 4 problemstillinger afhængigt af gruppens størrelse og problemstillingernes omfang.
6. Udarbejdelse af mindst 3 forskellige forslag til løsning af hver problemstilling.
7. Opstilling af beslutningskriterier til valg af den optimale løsning
8. Overvejelser over, hvilke konsekvenser løsningen vil have for virksomheden (personligt, økonomisk, organisatorisk mv.). Er løsningen realistisk? Kan den gennemføres?
9. Implementering af løsning. Udarbejdelse af en aktionsplan med svar på hvad, hvem, hvor, hvornår og hvorfor – og evt. hvad det vil koste.

Case-arbejdsformen understøtter den måde, man kan nå til resultater på i erhvervs-case. Det gør man ved at finde problemer og løsninger, uanset hvilket fagområde disse problemer end måtte høre til. Der findes flere metoder hertil. Ovenfor er blevet demonstreret en metode, der kan anvendes i arbejdet med en case. I det følgende vil blive demonstreret en anden analysemetode, der bærer betegnelsen **SPLØK** : **S** ymptom – **P** roblem – **L** øsning – **K** onsekvens. Metoden understøtter arbejdet med et stort informationsmateriale, hvori der, mere eller mindre skjult, er oplysninger om problemer eller problemstillinger i en virksomhed.

I det følgende udfoldes, hvad der ligger i udtrykkene symptom, problem, løsning og konsekvens.

Hvad er et symptom?

Et symptom er det, man får øje på. En mand kommer til lægen. Han kan *ikke støtte* på det ene ben og har *ondt* i benet. Det er symptomer på et dybereliggende problem.

Hvad er et problem?

Et problem er det, man kan gøre noget ved. Manden kan ikke stå, og han har ondt. Han har *brækket* benet. Et problem kan vise flere symptomer. Et symptom kan stamme fra flere problemer.

Hvad er en løsning?

Gips! En handling, der efterhånden vil få problemet til at forsvinde. Bemærk: havde lægen kun set symptomet ”ondt i benet”, havde han måske givet en smertestillende indsprøjtning. Det havde ikke løst problemet. Det havde løst symptomet! Symptombehandling er ingen løsning, problemet er der stadig og vil give nye symptomer siden hen.

Hvad er konsekvens?

Ordet konsekvens betyder noget, der følger af noget andet. Hvad sker der, når man løser problemet? Man er nødt til at overveje, om det skaber nye problemer, når man bruger løsningen. Man kan kalde det bivirkninger af medicinen. Måske er bivirkningerne så store, at man vælger ikke at bruge løsningen.

SPLØK-metoden kan anvendes på følgende måde:

1. Find symptomer. Skriv dem i en kolonne.
2. Find problemer. Skriv dem i næste kolonne.
3. Sæt pile imellem, der forbinder symptomer og problemer. Nogle problemer har flere symptomer, og nogle symptomer hører til flere problemer ad gangen.
4. Find løsninger på problemerne. Skriv dem op i næste kolonne. Nogle problemer kan have flere mulige løsninger, og nogle løsninger løser flere problemer på én gang. Sæt pile imellem problemer og løsninger.
5. Find konsekvenser af de forskellige løsninger. Skriv dem op i sidste kolonne. Igen: nogle løsninger har flere konsekvenser, og nogle konsekvenser kan stamme fra forskellige løsninger. Sæt pile mellem løsninger og konsekvenser.

Et eksempel på brug af SPLØK-metoden

Et autofirma, som benytter mange lærlinge, har en høj fraværsprocent pga. arbejdsulykker, særligt i karosseriafdelingen.

Symptomer	Problemer	Løsninger	Konsekvenser
Fravær	Dårligt arbejdsmiljø	Bedre uddannelse af medarbejderne	Omkostninger til kurser
Arbejdsulykker	Dårlig uddannelse af medarbejderne	Ikke bruge lærlinge til farligt arbejde	Minskelse af fravær
		Ikke bruge lærlinge i karosseriafdelingen	Færre lærlinge
			Højere lønudgifter
			Lavere lønudgifter pga. mindre sygefravær?

- Er de opstillede løsninger brugbare?
- Kan konsekvenserne accepteres?
- Hvilke løsninger kan anbefales?

4.2.3 Skriftligt arbejde

Læreplanen anfører, at:

”Det skriftlige arbejde indgår i den løbende proces med studieområdet. I det internationale område indgår proces- og produktorienterede skrivelser. Arbejdet med større emneforløb bygger på processkrivelser og udmunder i synopsis og/eller skriftlig rapport, der dokumenterer elevernes erhvervede faglige og studiemæssige kompetencer. Eleverne samler deres dokumentationer i en arbejdsportfolio, der viser progressionen i udviklingen af deres faglige og studiemæssige kompetencer gennem studieområdet del 2.”

Når der arbejdes i erhvervs-case 2 indgår den skriftlige dimension. I det enkelte case-baserede forløb i erhvervs-case indgår processkrivelser, så eleverne får dokumenteret deres erhvervede faglige og studiemæssige kompetencer. Eleverne kan dokumentere disse ved fx konsekvent at tage notater og udarbejde mødereferater, både individuelt og kollektivt. Endvidere indgår evaluerende skrivelser i form af refleksionsskrivelser over undervisning og arbejdsprocesser, over sammenhængen mellem tidligere lært stof og nyt stof, refleksion over sammenhængen mellem teori og praksis mv. Det viser sig i praksis, at eleverne gennem processkrivelser typisk lettes i analysearbejdet, fordi de kan finde mange elementer i deres skrivelser, og samtidig får de gjort sig overvejelser over, hvad de kan, og hvad de måtte mangle af kompetencer.

En synopsis kan være flere ting alt efter, om synopsen er et skriftligt produkt i sig selv eller et redskab i en arbejdsproces frem mod et andet mål. Man kan vælge at nedtone de redegørende elementer i synopsen og lægge hovedvægten på de problematiserende, analyserende og vurderende elementer. Disse elementer kan vægtes gennem træningen i det daglige arbejde, og de kan udgøre grundlaget for en efterfølgende diskussion på klassen. I den form kan arbejdet med synopsis også indgå i det internationale område.

I erhvervs-case udgør synopsis grundlaget for mundtlig prøve. Synopsis er her som udgangspunkt et skriftligt produkt i en forkortet og koncentreret udgave af et omfang på maksimalt 3 sider eksklusive forside og bilag. Eleverne kommer i synopsen med løsningsforslag til de problemstillinger, de har opstillet gennem deres arbejde med casen. Da synopsis maksimalt må fylde 3 sider, vil det ikke være realistisk at medtage de analyser, som ligger til grund for de opstillede løsningsforslag. I bilagene kan eleverne medtage de oversigter og analyser, som er væsentlige for at forstå deres argumenter for de stillede løsningsforslag.

Eksempel på, hvad en synopsis kan indeholde

- En kort karakteristik af virksomheden
- En liste over væsentlige problemstillinger i virksomheden
- En præsentation af de problemstillinger, der er udvalgt til løsning
- Løsningsforslag
- Overvejelser over, hvordan de forslåede løsninger kan implementeres, herunder om løsningerne er realistiske.
- Bilag

Der er generelt god grund til at træne eleverne i at udarbejde synopsis, da en sådan udgør prøvegrundlaget. Lærerne kan anspore eleverne under hele forarbejdet med synopsis ved at give dem stor formuleringsfrihed i processen og ved at frigøre dem fra formalia. Efterfølgende kan eleverne så koncentrere sig om at få synopsis tilpasset de formelle krav. For mange elever kan der ligge en stor skriftlig udfordring i at formulere sig kort og præcist inden for den ramme, som en synopsis udgør.

Arbejdsportfolien er det værktøj, der understøtter elevernes læreproces.

Eleverne samler under hele forløbet i studieområdet i erhvervs-case alle deres skriftlige processkrivninger og skriftlige produkter i en arbejdsportfolio. Det er ikke blot egentlige opgaver, der indgår, men alt arbejde, der er udført som organiseret fælles aktivitet i undervisningen. De skriftlige arbejder skal på hver deres måde dokumentere elevernes indsats, fremskridt og kompetenceudvikling.

Formålet med at anvende en arbejdsportfolio i såvel studieområdet del 1 som i studieområdet del 2 er at understøtte den kontinuerlige udvikling af elevernes faglige og studiemæssige kompetencer gennem uddannelsens 3 år. Erhvervs-case skal bygge videre på det niveau, eleverne har nået i studieområdet del 1, og tilsvarende skal det internationale område bygge videre på det niveau, som eleverne har erhvervet sig i erhvervs-case. Arbejdsportfolien er det værktøj, der understøtter arbejdet med at etablere en sådan progression.

4.3 It

Læreplanen anfører, at:

”Undervisningen i studieområdet tilrettelægges, således at fagligt relevante informationsteknologiske værktøjer inddrages som en integreret del af elevernes arbejde med at strukturere deres opgave- og projektløsninger samt ved udarbejdelse og formidling af deres arbejde. Endvidere indgår relevante informationsteknologiske værktøjer og programmer i forbindelse med elevernes arbejde med at indsamle og behandle informationer. Undervisningen i studieområdet skal sikre, at elevernes kritiske vurdering af informationer fortsat øges.”

Der arbejdes i erhvervs-case med at integrere fagligt relevante informationsteknologiske værktøjer i elevernes arbejde med case-baserede forløb i erhvervs-case. Det drejer sig nemlig om at tilrettelægge undervisningen, så eleverne lærer at anvende de værktøjer, som er relevante i den givne situation.

Ved mundtlig formidling af et arbejde kan der anvendes elektronisk præsentation som fx PowerPoint. I forbindelse med erhvervs-case skal eleverne have optimeret deres anvendelse af værktøjet, så-

dan at det er en positiv understøttelse af den mundtlige præsentation i forbindelse med det løbende arbejde og senere ved en evt. mundtlig prøve. Der kan i samarbejde med eleverne opstilles vurderingskriterier til den gode mundtlige formidling med brug af elektronisk præsentation, hvor mundtlig fremstilling og it gensidigt understøtter hinanden.

Det er en betingelse for at kunne arbejde med erhvervs-case, at der anvendes it. Det skyldes, at de eksisterende cases kun forefindes i elektronisk form på cd-rom. Udover det findes der i dag også en lang række it-programmer, som med fordel kan anvendes til bearbejdning og præsentation af de arbejder, eleverne har udført.

4.4. Fagligt samspil

Læreplanen anfører, at:

”Studieområdet del 2 omfatter en uddannelsestid på mindst 110 timer. Fagene indgår med følgende omtrentlige fordeling af den samlede uddannelsestid:

Erhvervs-case

Virksomhedsøkonomi og afsætning: tilsammen ca. 60 timer.

Det internationale område

International økonomi og samtidshistorie indgår med tilsammen ca. 20 timer, og dansk og fremmedsprog indgår med tilsammen ca. 30 timer.”

Det faglige samspil inden for erhvervs-case organiseres primært som et samspil mellem virksomhedsøkonomi B/A og afsætning B/A betinget af, om eleverne har fagene som obligatoriske fag på et B-niveau, eller om de har valgt dem som studieretningsfag på A-niveau.

Samspil mellem fagene i erhvervs-case vil typisk foregå i 2., 3. og 4. semester eller i 3. og 4. semester.

5. Evaluering

Læreplanen anfører, at:

”Den løbende evaluering skal sikre, at eleverne reflekterer over deres faglige udvikling i sammenhæng med progressionen i fagene og i studieområdet del 2 samt i forhold til deres udvikling fra gymnasieelever til studerende. Den løbende evaluering skal stimulere den individuelle og fælles refleksion over udbyttet af undervisningen. Den skal dels foregå i tilknytning til studieområdet del 2's arbejdsprocesser, dels løbende via forskellige evalueringsformer i fagene for at sikre, at eleverne også når de faglige mål gennem arbejdet i studieområdet.

Den løbende evaluering bygger på elevernes skriftlige arbejder, herunder såvel arbejdsprocesser som produkter, og hvad eleverne i øvrigt har arbejdet med i løbet af studieområdet.”

5.1 Den løbende evaluering

Den løbende evaluering skal sikre, at eleverne reflekterer over deres faglige udvikling i sammenhæng med progressionen i fagene og i studieområdet. Formålet er, at både elever, lærere og skole

holdes informeret om udbyttet af undervisningen, og at eleverne får værktøjer til registrere og regulere deres faglige læring. Begge evalueringsformål skal ses som bidrag til det overordnede mål for studieretningsforløbet, at eleverne udvikler sig fra gymnasieelever til studerende.

Den løbende evaluering vil typisk finde sted i tilknytning til de case-baserede forløb, men hvis der er besluttet at arbejdes med overordnede mål som forskellige studiemetoder, arbejdsformer mv., kan lærerteamet også vælge særskilt at evaluere graden af beherskelse af disse hos eleverne. Afgørende i forbindelse med den løbende evaluering er, at den integreres i forløbene og bliver en styrkelse af det faglige arbejde. Evaluering bør ikke have karakter af ikke-faglig aktivitet, der kan udgøre en ekstra belastning for eleverne.

Læs evt. mere om forskellige modeller for evaluering i afsnittet Evaluering det internationale område.

5.2. Prøveformer

Mundtlig flerfaglig prøve på grundlag af en centralt stillet åben case.

Læreplanen anfører, at

” Eksaminanderne udarbejder i grupper på op til 4 personer en synopsis med løsningsforslag til de problemstillinger, som den åbne case aktualiserer. Inden den mundtlige eksamination sendes synopsiserne normalt 14 dage før prøven til censor sammen med skolens plan for tilrettelæggelse af undervisningen. Synopsis udgør maksimalt 3 normalsider eksklusive bilag. Eksaminanderne går til prøve individuelt og bedømmes alene ud fra den mundtlige præstation. Når hvervscase ikke er udtrukket til prøve gives en årskaraktter. Eksaminationstiden er ca. 20 minutter. Der gives mindst 48 timers forberedelse. Den efterfølgende mundtlige prøve placeres efter skolens valg. Eksaminationen tager udgangspunkt i eksaminandens præsentation af gruppens synopsis med efterfølgende samtale.”

I 2. år kan eleverne udtrækkes til en mundtlig prøve i erhvervscase. Eleverne skal aflægge mindst én af prøverne i studieområdet del 2. Det indebærer, at udtrækkes eleven ikke i erhvervscase, vil han/hun blive udtrukket til prøve i det internationale område, men eleven kan også blive udtrukket til prøve i begge områder.

Det er undervisningsministeriet, der stiller den case-opgave, som skal anvendes til eksamen. Eksamensopgaven udleveres på et tidspunkt, der fastsættes af Undervisningsministeriet, og eleverne skal aflevere en synopsis efter mindst 48 timer efter de praktiske omstændigheder. Mens udleveringstidspunktet for case-opgaven fastlægges centralt, kan skolen selv bestemme det nøjagtige tidspunkt for aflevering af synopsis. Senest samtidig med udleveringen af eksamensopgaven skal eleverne orienteres om, hvilken af de to lærere, der skal være eksaminator. Skolen fastsætter, hvor mange eksemplarer af synopsis, der skal afleveres.

Til de to dage, hvor eleverne arbejder med eksamens-casen, bør skolen sikre adgang til et passende antal pc'ere med tilstrækkelig kapacitet og med hovedtelefoner eller højttalere, således at alle grupper har adgang til en pc.

I eksamenslokalet bør der være tavle, OH og it-præsentationsudstyr. Der vil ikke være behov for forberedelseslokaler.

I det efterfølgende beskrives eksamen i erhvervs-case gennem dens fire faser:

- Perioden før udlevering af eksamens-casen
- Elevernes arbejde med eksamens-casen og udarbejdelse af synopsis
- Elevernes forberedelse af den mundtlige eksamen
- Den mundtlige eksamen.

Perioden før udlevering af eksamens-casen

Udarbejdelsen af synopsis skal finde sted i grupper på to, tre eller fire elever. I et samarbejde med eleverne sammensætter skolen/lærerne grupperne til eksamen. Grupperne bør være sammensat, inden eksamens-casen udleveres.

Hver enkelt elev orienteres om, at de efter den gruppebaserede udarbejdelse af synopsis går til mundtlig prøve individuelt, og de vil blive bedømt individuelt.

Elevernes arbejde med eksamens-casen og udarbejdelse af synopsis

Der må ikke deltage lærere i forbindelse med de to dages case-arbejde ved eksamen. Produktet i forbindelse med case-arbejdet ved eksamen i erhvervs-case er max. 3 siders oplæg i form af en synopsis eksklusiv et begrænset antal bilag til den efterfølgende mundtlige prøve.

Synopsis er et redskab for elev, eksaminator og censor. Synopsen er styrende for, hvad der kan fremlægges og eksamineres i til eksamen. Derfor er det væsentligt, at eleven er omhyggelig med at få alle væsentlige aspekter med, som han/hun vil behandle.

Forsiden

Forsiden skal udformes i overensstemmelse med skolens instruks herom, og bør som minimum indeholde:

- Eksamen
- Periode
- Gruppedeltagernes navne
- Skolens navn
- Klassebetegnelse

Kravene til indholdet i synopsis er nærmere beskrevet i afsnittet om skriftligt arbejde.

Elevernes forberedelse af den mundtlige eksamen

Da det i de første 5-7 minutter af eksaminationen er eksaminanden, der selvstændigt fremlægger aspekter fra synopsis, må eleven på forhånd gøre sig klart, hvad han/hun ønsker at præsentere under denne fremlæggelse. Endvidere må eleven have foretaget et bevidst valg af præsentationsmedium og -form. Det er væsentligt, at eleverne indbyrdes har koordineret deres fremlæggelse, sådan at den enkelte elevs fremlæggelse fremstår som et selvstændigt stykke arbejde. Det kan således frarådes, at elever i samme gruppe anvender den samme præsentation, om end det ikke direkte er i strid med bestemmelserne om den individuelle eksamen. Lige så anbefales det at vejlede eleverne til så vidt muligt at fremlægge forskellige aspekter fra synopsis.

Der vil være mindst tre punkter, som eleverne i hver gruppe skal arbejde med i perioden fra tidspunktet for afleveringen af synopsis frem til den mundtlige eksamen:

1. Hvilke aspekter fra synopsis skal fremlægges?

Eleverne foretager en prioritering og fordeling af de forskellige aspekter, som synopsis omhandler mellem gruppemedlemmerne. Elevernes oplæg skal indeholde *faglig terminologi, analyse og vurderinger*, hvorfor det ikke kan anbefales, at en elev tager sig af fx. virksomhedsportrættet. Særligt de analyser, som ligger til grund for udarbejdelse af løsningsforslagene i synopsis, kan fremlægges. Punkterne udvælges under hensyntagen til den tid, der er til rådighed i den indledende del af eksamen.

2. Skal der anvendes medier under fremlæggelsen af ovenstående?

Der anvendes it til fremlæggelsen, men hvis det skønnes, at anvendelsen vil have en overvejende negativ indflydelse på eksaminationen på grund af fx tekniske problemer, kan skolen vælge en anden løsning. Uanset hvilken præsentationsmåde eleverne anvender, er det dog stadig et krav, at præsentationen er udarbejdet elektronisk.

Selve præsentationsmaterialet bør i væsentligt omfang indeholde figurer, tabeller o.l. frem for skreven tekst, idet elevernes præsentation i modsat fald ofte bliver reduceret til "højtlesning" af nogle slides. Figurer o.l. giver i højere grad eleverne mulighed for at fortolke og formulere deres forståelse og argumentation med egne ord. I den forbindelse kan det anbefales, at der anvendes clue-cards, således at der er ét clue-card pr. slide med en størrelse som et spillekort, idet A4-ark ofte kommer til at indeholde væsentligt mere end clues, og det samme gælder evt. noter i PowerPoint.

3. Hvor lang tid tager præsentationen?

Det kan anbefales, at eleven inden eksamen afprøver, om præsentationen kan gennemføres på 5-7 minutter. Eleven bør gøre sig klart, om der er overensstemmelse mellem hans/hendes præsentation og den afsatte tid hertil.

Censorer ved mundtlig eksamen

Eksaminator og censor skal tilsammen repræsentere kompetencer i såvel afsætning som virksomhedsøkonomi. Det pointeres, at selvom elevens fremlæggelse udelukkende relaterer sig til det ene fag, fratager det ikke eksaminator forpligtelsen til at lede eksaminationen af eleven. Under eksaminationen kan der spørges ind til emner, der relaterer sig til såvel afsætning som virksomhedsøkonomi, uanset indholdet af elevens fremlæggelse.

Censor skal i rimelig tid inden den mundtlige eksamen have tilsendt synopsis. Derudover medsender skolen klassens undervisningsbeskrivelse for erhvervs-caseforløbet, hvoraf det bl.a. fremgår, hvilket stof der ligger til grund for elevernes arbejde med case-baserede forløb i hhv. afsætning og virksomhedsøkonomi.

Eksamination

Eksaminationstiden er ca. 20 minutter inklusive votering. Eksaminationen består af:

- Eksaminandens fremlæggelse af et eller flere aspekter fra synopsis efter eget valg. Varighed 5-7 minutter
- Samtale mellem eksaminand og eksaminator. Censor kan inddrages i eksaminationen.

Eksaminationen former sig efterfølgende som en samtale med udgangspunkt i eksaminandens synopsis, hvor eksaminanden skal bedømmes på sin evne til at identificere og analysere problemstillingerne, opstille og begrunde forslag til løsninger, vurdere disse samt formulere og formidle disse, dvs. i hvilket omfang præstationen lever op til de relevante mål for studieområdet.

Karakteren består af en samlet afvejning af eksaminandens fremlæggelse og præstation under prøven. Det er alene den mundtlige præstation, der bedømmes. Den skriftlige synopsis indgår ikke i bedømmelsesgrundlaget.

5.3 Bedømmelseskriterier

Læreplanen anfører, at:

” Bedømmelsen er en vurdering af, i hvilket omfang eksaminandens præstation lever op til de relevante mål for studieområdet del 2. Eksaminanden skal herunder kunne:

- *anvende faglig teori og metode*
- *anvende faglig terminologi*
- *selvstændigt foretage analyse af erhvervsnære problemstillinger*
- *argumentere fagligt*
- *ræsonnere selvstændigt*
- *perspektivere egne løsninger*
- *forholde sig kritisk til casens materiale og egne konklusioner.*

Bedømmelsen sker på grundlag af en helhedsvurdering.”

Disse bedømmelseskriterier knytter således an til såvel formålet med studieområdet del 2 som det overordnede formål med uddannelsen, hvor det bl.a. hedder: *” Uddannelsen skal udvikle elevernes evne til faglig fordybelse og deres forståelse for teoretisk viden som redskab for analyse af virkelighedsnære forhold.”*

Ud over bedømmelsen af i hvor høj grad eksaminanden kan opfylde studieområdets mål, herunder de faglige mål i tilknytning til erhvervs-case, bedømmes eksaminanden på sin evne til at anvende faglig teori og metode samt faglig terminologi, til på selvstændig vis at foretage analyse af erhvervsnære problemstillinger, til at argumentere fagligt og ræsonnere selvstændigt og endelig på evnen til at perspektivere egne løsninger og forholde sig kritisk til casens materiale og egne konklusioner.

Med formuleringen om, at eksaminanden skal anvende faglig teori og metode og perspektivere egne løsninger, knytter bedømmelseskriterierne an til studieområdets formål, hvor det blandt andet hedder: *Eleverne skal foruden de faglige mål kunne ”kombinere fag for at producere viden om praktisk-teoretiske problemstillinger, vurdere teoriens værdigrundlag og anvendelighed som redskab for analyse af virkelighedsnære forhold”.*

Her følger et eksempel på karakterbeskrivelser for erhvervs-case for tre udvalgte karakterer:

--	--

7-trinsskala		Studieområdet del 2 Erhvervs-case
Karakter	Beskrivelse	Mundtlig flerfaglig prøve på grundlag af en centralt stillet åben case
12	<i>Fremragende</i> præstation, der demonstrerer udtømmende opfyldelse af fagets mål, med ingen eller få uvæsentlige mangler	Samtalen er udtømmende i forhold til de relevante mål for studieområdet. Eleven anvender faglig teori og metode samt faglig terminologi med ingen eller få uvæsentlige mangler. Eleven kan med stor sikkerhed selvstændigt foretage analyse af erhvervsnære problemstillinger, argumentere fagligt samt ræsonnere. Eleven kan endvidere med ingen eller få uvæsentlige mangler perspektivere egne løsninger og forholde sig kritisk til casens materiale og egne konklusioner.
7	<i>God</i> præstation, der demonstrerer opfyldelse af fagets mål, med adskillige mangler	Samtalen opfylder de relevante mål for studieområdet med adskillige mangler. Eleven anvender faglig teori og metode samt faglig terminologi med adskillige mangler. Eleven kan med en rimelig sikkerhed og i nogen grad selvstændigt foretage analyse af erhvervsnære problemstillinger, argumentere fagligt samt ræsonnere. Eleven kan endvidere med adskillige mangler perspektivere egne løsninger og forholde sig kritisk til casens materiale og egne konklusioner.
02	<i>Tilstrækkelig</i> præstation, der demonstrerer den minimalt acceptable opfyldelse af fagets mål.	Samtalen er den minimalt acceptable i forhold til de relevante mål for studieområdet. Eleven anvender faglig teori og metode samt faglig terminologi på et acceptabelt minimum. Eleven kan med nogen usikkerhed og med en ringe grad af selvstændighed foretage analyse af erhvervsnære problemstillinger, argumentere fagligt samt ræsonnere. Eleven kan endvidere på en usammenhængende og usikker måde perspektivere egne løsninger og forholde sig kritisk til casens materiale og egne konklusioner.

6. Paradigmatiske forløb

6.1. Introduktion til erhvervs-case

<i>Introduktion til erhvervs-case</i>	
Formål	
Mål	Målet med forløbet er, at eleverne får kendskab til, hvordan undervisningen i erhvervs-case gribes an, hvordan en eksamenscase er bygget op, hvad en synopsis er, og hvad det specielle ved fagets metode er.
Stof	Hentes i virksomhedsøkonomi og afsætning.
Tilrettelæggelse	
Didaktik	Overvejende deduktivt.
Arbejdsformer	Klasseundervisning, aktiv lytning, arbejde med individuelle opgaver, klassediskussion.
Tilrettelæggelse	3 timer fordelt på 2 dobbeltlektioner á 90 minutter.
<u>1. dobbeltlektion</u>	<p>Eleverne introduceres til det nye begreb ”erhvervs-case”, og hvordan fagligheden i virksomhedsøkonomi og afsætning skal integreres. Evt samarbejde med andre studieretningsfag nævnes også.</p> <p>Der fortælles kort om, hvordan eksamen foregår, og eleverne præsenteres for et eksempel på en synopsis.</p> <p>Herefter ses der på eksamenscasen. På storskærm vises en af de tidligere eksamenscases, og der fokuseres på opbygning og struktur. Der vises eksempler på forskellige informationstyper, og evt. it-tekniske problemer tages op. Det kan fx dreje sig om problemer i forbindelse med åbning af filer, afspilning af video eller andre specielle forhold vedr. skolens it-system og afvikling af cd-rommen.</p> <p>Den sidste ½ time arbejder eleverne selv med at finde informationer på casen. Der stilles et antal centrale spørgsmål, som de skal finde svaret på ved hjælp af cd-rommen.</p>
<u>2. dobbeltlektion</u>	<p>Her er der fokus på den specielle arbejdsform, som casearbejde er. Eleverne introduceres til en struktureret problemløsningsmodel, fx SPLØK-modellen. (Symptom – problem – løsning – konsekvens).</p> <p>Der arbejdes herefter først individuelt, senere i grupper med en mindre case (ca. 1 side) med få og synlige problemstillinger.</p> <p>Forløbet rundes af med en klassediskussion, hvor der fokuseres på forskellen mellem symptomer og problemer. Løsninger og konsekvenser berøres kun overfladisk, da det er fokusområder i et andet undervisningsforløb.</p>
Evaluerings	Besvarelsen af spørgsmålene til casen i 1. dobbeltlektion og de enkelte elevers bidrag til klassediskussionen i 2. dobbeltlektion. Eleverne stiller spørgsmål om løsninger og konsekvenser, der kan pege

frem mod kommende forløb. Efterfølgende indgår evalueringen i deres arbejdsportfolio.
--

I det følgende er der et eksempel på, hvordan erhvervs-case kan være bygget op over 3 semestre, dvs. fra 2. semester, hvor studieretningsforløbet starter, til og med 4. semester frem til tidspunktet for eksamenscasen.

Der kan spille mange forskellige forhold ind, når forløbet i erhvervs-case tilrettelægges på den enkelte skole. Hidtil er erhvervs-case typisk blevet planlagt over to semestre med hovedvægten i slutningen af 2. semester. De følgende eksempler skal inspirere lærerne til en tilrettelæggelse af erhvervs-case over tre semestre, og der er vist, hvordan man kan arbejde med casepædagogik og få etableret en progression mellem de enkelte forløb. Det er i de 4 forløb også tilstræbt at tilrettelægge en varieret undervisning gennem anvendelse af forskellige undervisningsmetoder samt at opbygge en progression i forløbet, således at kravene til eleverne gradvist stiger.

De fire forløb fordeler sig således over de tre semestre:

Forløb	Tidspunkt	Emne
A	2. semester	Besøg hos en erhvervsvirksomhed. Træning i at udarbejde en karakteristik af virksomheden + præsentation.
B	3. semester	Styret caseforløb med henblik på at lære de centrale teknikker i casemetoden.
C	4. semester	Stor case med fokus på vidensdeling (evt. Stop-go).
D	4. semester	Træning med henblik på eksamen (eksamenscase).

I det følgende bliver de enkelte forløb udfoldet.

6.2 Forløb A: Besøg hos en erhvervsvirksomhed

Formål	<p>Formålet med forløbet er, at eleverne får en indfaldsvinkel til, hvordan man kan anvende data fra en virksomhed til at karakterisere væsentlige forhold i virksomheden. De prøver her at anvende nogle af de kendte modeller fra afsætning og virksomhedsøkonomi til at analysere virksomheden. Det er ikke tanken, at eleverne på nuværende tidspunkt skal opstille og løse problemer. Det kommer i forløb B.</p> <p>Der er fokus på en karakteristik af en virksomhed, fordi den giver et overblik over nogle væsentlige forhold i den pågældende virksomhed. Endvidere kan en sådan karakteristik anvendes i forbindelse med virksomhedsbeskrivelsen i synopsis. Eleverne får afprøvet nogle analyseværktøjer. Analyserne medvirker til at afdække og undersøge forskellige problemstillinger i virksomheden.</p> <p>Der tages udgangspunkt i en konkret virksomhed i lokalområdet. For</p>
---------------	---

	at løse den stillede opgave er eleverne nødt til at tilegne sig faglige begreber og metoder.
Mål	<p>Eleverne skal kunne</p> <ul style="list-style-type: none"> • udarbejde en karakteristik af væsentlige forhold i virksomheden ud fra deres viden inden for afsætning og virksomhedsøkonomi • foretage nogle enkle analyser af virksomheden med udgangspunkt i kendte modeller fra fagene • fremlægge deres resultater ved en præsentation.
Tilrettelæggelse	
Didaktik	Der arbejdes overvejende deduktivt med en høj grad af lærerstyring. Der arbejdes med at udvikle en spørgende og undersøgende tilgang hos eleverne samt refleksion over metoder og produkter.
Arbejdsformer	Der arbejdes med lærerudarbejdede opgaver ud fra en konkret virksomhed i lokalområdet.
Produktformer	<ul style="list-style-type: none"> • En skriftlig karakteristik af virksomheden på max. 1 side pr. gruppe, som afleveres til læreren. • En PowerPoint præsentation. <p><i>Der er følgende minimumskrav til karakteristikken af virksomheden:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Virksomhedstypen • Virksomhedens ejerform, herunder fordele og ulemper ved ejerformen • Virksomhedens mål/vision • Forretningsområder • Markeder • Kundegrupper • Økonomiske hovedtal (omsætning, resultat, antal ansatte) • Distribution. <p><i>Der er følgende minimumskrav til analysen af virksomheden:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • SWOT-analyse • Regnskabsanalyse af indtjeningen (overskudsgrad, bruttoavance, indekstal for væsentlige indtægter og omkostninger, omsætning pr. medarbejder) • Virksomhedens anvendelse af de 4 p'er.
Arbejdsformer	En kombination af læreroplæg, selvstændigt arbejde og gruppearbejde.
It	<ul style="list-style-type: none"> • Informationssøgning • Regnskabsanalyse

	<ul style="list-style-type: none"> • Power Point præsentation 	
Evaluering	<p>Evalueringen består af en skriftlig tilbagemelding på den skriftlige karakteristik samt en mundtlig respons i forbindelse med præsentationen.</p> <p>Begge evalueringer indgår i elevernes arbejdsportfolio, idet eleverne noterer responspunkterne i tilknytning til deres mundtlige præsentation.</p>	
Tilrettelæggelse	<p>Omfang: ca. 12 lektioner á 60 minutter.</p> <p>Der etableres kontakt til en virksomhed i lokalområdet. I dette eksempel er der etableret kontakt med salgschefen hos en mellemstor engrosvirksomhed. For at give eleverne en så virkelighedsnær oplevelse som muligt, inddrages salgschefen i hele forløbet, og han indgår også i evalueringen af elevernes præsentation til sidst. Det skærper elevernes opmærksomhed, ligesom de får en meget konkret respons på, om de emner, de har medtaget, er relevante for den pågældende virksomhed.</p>	
Forløbstilrettelæggelse		
Emne	Indhold	Ca. antal lektioner
Introduktion	Læreren introducerer kort det case-baserede forløb samt den virksomhed, der skal arbejdes med. Der udleveres en beskrivelse af, hvilke forhold der skal indgå i karakteristikken, samt hvilke analyser der skal laves af virksomheden.	1
Besøg hos virksomheden	Klassen besøger virksomheden, hvor salgschefen vil fortælle om virksomheden og give en rundvisning. Der afsluttes med uddybende spørgsmål fra eleverne.	2
Bearbejdning af virksomhedsbesøget	Eleverne bearbejder i grupper indtrykkene fra virksomhedsbesøget og opstiller en liste med spørgsmål, som de ønsker besvaret, når salgschefen kommer på besøg i klassen.	1½
Salgschefen på besøg i klassen	Salgschefen holder et oplæg på ca. 30 minutter om, hvilke væsentlige forhold der indgår i virksomhedens markedsføring. Herefter er der åbnet for fri debat og spørgsmål fra eleverne.	1½
Udarbejdelse af præsentation	Eleverne udarbejder i grupper deres karakteristik og præsentation.	3
Præsentation	Eleverne fremlægger gruppevis præsentationen for salgschefen og læreren. Der gives mundtlig respons fra både salgschefen og lærer.	3
	Den skriftlige karakteristik afleveres til læreren. Efterfølgende kort mundtlig diskussion af, hvordan arbejdsformerne har understøttet det faglige arbejde med forløbet.	
	Responspunkterne nedskrives i arbejdsportfolien (jf. evaluering).	

ring).

6.3 Forløb B: Styret caseforløb med fokus på centrale teknikker

Forløbet er todelt. I del 1 er udgangspunktet en lille case, og i del 2 er der tale om en meget omfattende case. Selv om de to dele kan siges at have forskellige formål, er der en rød tråd i det samlede forløb.

Formål del 1	<p>Formålet med forløbet er, at</p> <ul style="list-style-type: none">• eleverne bliver introduceret til casearbejde og casemetode• eleverne får forståelse af princippet i at arbejde med en case fra problem til handlingsplan• eleverne gennemarbejder en lille case med begrænset information og med brug af casemetoden i sin helhed. <p>I del 1 introduceres eleverne til case-arbejde og –metodik. Der arbejdes 4 timer med en mindre case. Det kunne være en ”papir-case” på 6 – 10 sider. Det er en meget overskuelig case med nogle få meget iøjnefaldende problemstillinger. Eleverne skal tage udgangspunkt i case-materialet og arbejde sig igennem et helt case-forløb fra problemidentifikation til handlingsplan med ét selvvalgt problem.</p> <p>Forløbet giver eleverne et overblik over, hvad arbejdet med case går ud på.</p>
Formål del 2	<p>Formålet med forløbet er, at</p> <ul style="list-style-type: none">• eleverne arbejder med en hel (stor/omfattende) case, stadig med anvendelse af casemetoden i sin helhed, men nu med fokus på de forskellige elementer af casemetoden• at udvikle elevernes evne til at arbejde i grupper <p>I del 2 kan man fx anvende en hel eksamens-case. Da eleverne ikke kan rumme såvel teorigennemgang som casemetoden på en eller to hele dage, deles forløbet op. Der skal praksis ind i billedet. Formålet er derfor succesivt at sætte fokus på de enkelte elementer i casemetoden. Det kan i praksis gøres ved opdeling i blokke af 3 – 4 timers varighed. I hver blok fokuseres på et eller to væsentlige elementer, så alle elementer i casemetoden arbejdes igennem. Når metodegennemgangen spredes over flere blokke, giver det mulighed for fordybelse i enkeltelementer undervejs.</p> <p>Eleverne kastes helt bevidst ud på dybt vand, og selv om det ikke er et formål i sig selv at skabe frustration hos eleverne, så kan den fortløbende fokusering på delelementer betyde, at eleverne må ”tilbage” i processen og ændre i deres løsninger, efterhånden som de får mere og bedre viden om</p>

	<p>metoden.</p> <p>Sideløbende med casemetoden sættes der fokus på forskellige vinkler på det at arbejde i en gruppe. Formålet er at trække gruppearbejdets mange facetter frem i lyset, således at elevernes forståelse af gruppearbejde og deres egen rolle i den forbindelse videreudvikles.</p>
Mål	<p>Eleverne skal kunne</p> <ul style="list-style-type: none"> • forstå og anvende metodikken i casemetoden • etablere overblik over en case • udarbejde en synopsis • udarbejde og gennemføre en PowerPoint baseret præsentation • evaluere kammeratprodukter • videreudvikle deres brug af gruppearbejdsformen.
Tilrettelæggelse	
Didaktik	<p>I del 1 overvejende deduktivt. I del 2 mere induktivt. Grundlaget er her den undersøgende og spørgende arbejdsform med stadig refleksion over arbejdsprocesser, faglige metoder og produkter. Her inddrages forskellige typer af refleksionsskrivninger.</p>
Arbejdsformer	<ul style="list-style-type: none"> • Læreroplæg til alle blokke. • Gruppearbejdsformen – herunder valg af grupper ud fra det opstillede formål hermed. Læreren er konsulent og har i både del 1 og 2 en opsøgende funktion.
Produktformer	<ul style="list-style-type: none"> • Synopsis på 3 A-4 sider • Power Point baseret præsentation <p>Krav til synopsis:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Eleverne skal arbejde med 3 udvalgte problemstillinger (hvis 2-mands grupper dog 2 problemstillinger) • Der skal udarbejdes mindst 3 alternative løsningsforslag til hver problemstilling • Der skal argumenteres for endeligt valg af løsningsforslag til hver problemstilling Det kan gøres ud fra både kvalitative og kvantitative beslutningskriterier • Der skal være en plan for implementering af gruppens løsninger <p>Krav til præsentation:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Eleverne skal kunne inddrage fagenes modeller og teorier i præsentationen • Eleverne skal kunne diskutere konsekvenser af implementeringen af gruppens løsninger • Eleverne skal kunne redegøre for manglende informationer og an-

	tagelser	
It	<ul style="list-style-type: none"> • Lagring af elevarbejde på intranet eller konferencesystem • Informationssøgning • Regnskabsanalyse • PowerPoint præsentation 	
Evaluering	<ul style="list-style-type: none"> • Lærerens mundtlige tilbagemelding på PowerPoint præsentationen • Skriftlig evaluering af hver enkelt elev, selv om præsentationen foregår i en gruppe • Udvikling af vurderingskriterier for den mundtlige præsentation • Kammeraternes mundtlige respons på hinandens præsentationer ud fra responskema • Skriftlig elevevaluering om sammenhængen mellem arbejdsformer og det faglige arbejde <p>Alle evalueringer samles i deres arbejdsportfolio.</p>	
Forløbstilrettelæggelse		
Omfang	Ca. 21 timer á 60 minutter	
Emne	Indhold	Ca. antal timer
Del 1 Overblik over case-metoden	<p>Læreren introducerer casebegrebet og gennemgår casemetoden. Gruppearbejde sættes i relation til erhvervs-case. Eleverne opdeles i grupper. En case udleveres. Dagen afsluttes med fælles udveksling af erfaringer med dagens faglige arbejde, gruppens funktion samt afrunding og perspektivering til den næste case.</p> <p>Der føres gruppedagbog med fokus på</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. faglige spørgsmål 2. samarbejdet i gruppen 	4
Del 2 At åbne en case og at skabe overblik over casens indhold	<p>Med udgangspunkt i en eksamenscase sættes fokus på, hvordan man åbner en case og får skabt overblik over casens indhold. I processen afdækkes usorteret og ukommenteret en række problemstillinger i virksomheden.</p> <p>Fokus på rollerne i gruppen.</p> <p>Der føres gruppedagbog med fokus på faglige spørgsmål og samarbejdet i gruppen. Refleksionsskrivning.</p>	3
Problem-identifikation	<p>Læreren gennemgår en eller flere problemløsningsmodeller med henblik på systematisk bearbejdning af casens indhold. Problemer deles op i væsentlige og ikke så væsentlige problemer.</p> <p>Fokus på, om der er system i gruppearbejdet, og om eleverne føler sig forpligtede i og af gruppen.</p>	3

	Der føres gruppedagbog med fokus på faglige spørgsmål og samarbejdet i gruppen. Refleksionsskrivning.	
Alternative løsningsforslag og valg af løsning	Læreroplæg om alternative forslag til løsning af virksomhedens væsentlige problemer samt beslutningskriterier. Fokus på afholdelse af møder og udveksling af viden og konstruktiv kritik i gruppen.	2
Synopsis	Læreroplæg om skrivning af synopsis og om konsekvenser ved implementering af løsningsforslag og handlingsplaner. Fokus på alles deltagelse i gruppens arbejde. Udnyttes de enkelte gruppemedlemmers forcer? Der føres gruppedagbog med fokus på faglige spørgsmål og samarbejdet i gruppen. Refleksionsskrivning.	3
Analyse	Eleverne skal lave en analyse til støtte for den afleverede synopsis. Der skal inddrages modeller og teori, og der skal være systematik i de væsentlige informationer i casen. Trækker gruppen på alle de bedste ressourcer hos medlemmerne. Hvordan håndterer grupperne at blive færdige til deadline? Eleverne afleverer en synopsis på 3 A-4 sider. Der føres gruppedagbog med fokus på faglige spørgsmål og samarbejdet i gruppen. Refleksionsskrivning.	3
Præsentation	Eleverne fremlægger gruppevis deres PowerPoint præsentation for klassen og læreren. Der afsættes 6 - 8 minutter pr. person. Eleverne har 3 - 4 minutter til at fremlægge et eller flere emner med udgangspunkt i synopsis. Efterfølgende kan både læreren og andre elever stille spørgsmål til gruppen. Der udvikles til formålet vurderingskriterier for præsentation. Der gives <i>mundtlig</i> respons fra læreren. Elevernes evaluering af hinanden afgives individuelt og formidles <i>mundtligt</i> til hver enkelt gruppe, således at elevernes evalueringspraksis kan udvikles og samstemmes med lærerens. Efterfølgende noterer gruppen lærers og elevers evaluering af præsentationen i deres arbejdsportfolio.	3

6.4 Forløb C: Åbent caseforløb med fokus på vidensdeling

Med udgangspunkt i en stor, åben case, det kunne være en eksamenscase, skal eleverne fortsat udvikle deres evner til at arbejde med casemetoden. Undervejs i forløbet afholdes der klassemøder med erfaringsudveksling og dermed vidensdeling samt sparring med underviseren (underviserne).

Formål	Formålet med forløbet er, at <ul style="list-style-type: none"> • eleverne udvikler deres faglige evner og blive fortrolige med at arbejde med casemetoden
---------------	---

	<ul style="list-style-type: none"> • eleverne lærer at udnytte den viden og de erfaringer, der genereres i grupperne undervejs • få fælles fodslag og afklare spørgsmål og problemer undervejs med alles opmærksomhed rettet herimod • diskutere problemstillinger og løsninger til casen med udgangspunkt i de enkelte gruppers arbejde <p>Formålet med arbejdet er at trække elementer frem fra casemetoden, som måske udgjorde særlige vanskeligheder og udfordringer for eleverne i det foregående forløb. Elementerne kan aktualiseres og bearbejdes ud fra lærer- eller elevoplæg som start på de enkelte blokke. Det er i denne fase vigtigt, at alle grupper kan trække på deres egne evalueringer og eventuelle fælles evalueringer på klassen fra tidligere forløb – fastholdt i en arbejdsportfolio – for at genopfriske specielt vanskelige områder.</p> <p>Gennem vidensdeling kan grupper, der er stødt ind i problemer eller gået i stå, trækkes frem og komme på sporet igen, og alle grupper kan få ny inspiration til det videre arbejde med casen. Den forbrugte tid skulle gerne retfærdiggøres ved, at alle grupper nu har et bedre udgangspunkt for det videre arbejde med casen. Det fælles forum bidrager til at undgå, at nogle kommer på vildspor, ligesom eventuelle tvivlsspørgsmål kan afklares, mens alle er til stede.</p> <p>Der lægges vægt på diskussion af problemstillinger, løsninger og konsekvenser ved implementering af løsninger på baggrund af it-baserede præsentationer. Det giver mulighed for at komme mere i dybden med casen og også få et bredere perspektiv, end den enkelte gruppe kan overkomme.</p>
Mål	<p>Eleverne skal kunne</p> <ul style="list-style-type: none"> • anvende metodikken i casemetoden • udnytte erfaringer fra tidligere caseforløb til at arbejde mere effektivt i grupper • udarbejde en synopsis • diskutere sammenhænge mellem løsninger, implementering og konsekvenser
Arbejdsformer	<ul style="list-style-type: none"> • Lærerooplæg til alle blokke • Gruppearbejdsformen • Plenummøder <p>Som ved den foregående case styrer eleverne selv arbejdet med casen. For at skabe de bedste rammer for alle grupper aftales en række fælles møder på klasseniveau, hvor alle grupper deltager, og hvor læreren kan være mødeleder og fungere som sparringspartner. Er der flere undervisere i dette forløb, vil det være en god idé, at tovholderen deltager i alle møder, og at der i hvert fald er et vist overlap lærerne imellem. Møderne skal bruges til vidensdeling. Der kan være et, to eller flere møder afhængigt af blokkenes</p>

	<p>længde, og det forventede behov for at afstemme gruppernes arbejde. Der tages kollektivt referat ved hvert klassemøde, og referatet tilgår alle grupper og lærere umiddelbart efter mødet.</p> <p>Lærerens rolle mellem møderne vil være som facilitator eller coach – igen afhængigt af, hvordan klassen og de enkelte grupper fungerer og arbejder.</p>
Produktformer	<p>Synopsis på 3 A-4 sider, hvor analyse-elementer og konsekvenser ved implementering af de valgte løsningsforslag vedlægges som bilag.</p> <p>Den PowerPoint baserede præsentation kan afløses af andre typer af oplæg. Det kan enten være på klasseniveau med alle grupper involveret på en gang eller med grupperne to og to. PowerPoint præsentationerne koster ofte meget tid, og de kan i stedet for bruges til forberedelse af kortere oplæg og efterfølgende diskussion.</p> <p>Krav til synopsis-skrivning</p> <ul style="list-style-type: none"> • Der arbejdes med 3 udvalgte problemstillinger (hvis 2-mands grupper dog 2 problemstillinger) • Der udarbejdes mindst 3 alternative løsningsforslag til hver problemstilling • Der argumenteres for det endelige valg af løsningsforslag til hver problemstilling Det kan gøres ud fra både kvalitative og kvantitative beslutningskriterier • Der udarbejdes en plan for implementering af gruppens løsninger • Analyse og konsekvenser ved implementering af løsningsforslag vedlægges som bilag • Der indgår gensidig respons undervejs fra kammerater og lærer <p>Krav til diskussion</p> <ul style="list-style-type: none"> • Eleverne forbereder korte oplæg – nogle få minutter • Eleverne skal kunne inddrage fagenes modeller og teorier i diskussionen • Eleverne skal kunne diskutere konsekvenser af implementering af gruppens løsninger • Eleverne skal kunne vurdere, hvordan løsning af en problemstilling vil påvirke virksomhedens øvrige problemstillinger • Eleverne skal demonstrere overblik over casens indhold.
It	<ul style="list-style-type: none"> • Lagring af elevarbejde og mødereferater på intranet eller konferencesystem i en dertil indrettet arbejdsportfolio • Informationssøgning • Udarbejdelse af regnskabsanalyse • Udarbejdelse af gruppernes korte oplæg
Evaluering	<ul style="list-style-type: none"> • lærerens skriftlige og/eller mundtlige tilbagemelding på synopsis • Lærerens evaluering og gensidig evaluering af gruppernes præsta-

	<p>tion i de korte præsentationer og efterfølgende diskussion</p> <ul style="list-style-type: none"> • Selvevaluering med refleksion over proces og produkt som efterfølgende lægges i arbejdsportfolien <p>Det kan være vanskeligt at foretage individuel evaluering af eleverne ud fra klasses Diskussionen.</p>	
Forløbstilrettelæggelse		
Omfang	Ca. 14 lektioner á 60 minutter	
Emne	Indhold	Ca. antal lektioner
Åbning af casen samt problemidentifikation med afklaring af problemer og symptomer	Hvis det ikke er aftalt, hvilket produkt forløbet skal resultere i, skal det også gøres fra dagens start. (Klasediskussion eller grupperne to-og-to.)	4
Arbejde med casens løsninger, analyse og konsekvenser ved implementering	Regler for synopsis genopfriskes. Eleverne kan eventuelt få en brush-up af den anvendte problemløsningsmodel, den strategiske tankemodel eller andre overordnede modeller. Der aftales møder efter 2. og som afslutning på 4. lektion.	4
Udarbejdelse af korte oplæg. Fremlæggelse og diskussion på klasseniveau eller grupperne to-og-to.	Eleverne udarbejder i grupperne korte oplæg, der senere skal bruges som diskussionsoplæg. Eleverne fremlægger korte oplæg, som diskuteres. Der er nu mulighed for at komme ind på modeller og teori fra analysen, løsningsforslag, konsekvenser af implementering af løsningsforslag og sammenhænge mellem løsning af en problemstilling set i forhold til de andre problemstillinger i virksomheden. Der gives enten mundtlig eller skriftlig respons på synopsis fra læreren. Endvidere evalueres gruppernes præstation i forbindelse med de korte oplæg og den efterfølgende diskussion.	2 + 2
Evaluerings	Elever og lærere evaluerer forløbet. Efterfølgende noterer eleverne kommentarerne i portfolien.	2

6.5 Forløb D Eksamenscase

I det 4. og sidste forløb skal eleverne selvstændigt arbejde med en eksamenscase. I selve eksamenssituationen vil eleverne få minimum 48 timer til at lave synopsis. Man kunne overveje at give dem nogenlunde samme tid til øvelses-synopsis, så de får en fornemmelse af den tid, der er til rådighed.

Elevtiden kan bruges til prøveeksamen med censor.

Formål	Træning i selvstændigt casearbejde under eksamenslignende former.
Mål	<p>Eleverne skal kunne</p> <ul style="list-style-type: none"> • identificere og analysere centrale problemstillinger for en virksomhed med brug af fagenes teori • udarbejde og begrunde forslag til løsning af udvalgte problemstillinger med brug af fagenes teori • vurdere de opstillede løsningsforslag, herunder valgte metoder og modelleres anvendelighed, i forhold til egne analyser • formulere case-arbejdets analyser, løsningsforslag og vurderinger ved anvendelse af sammenhængende faglig argumentation og • formidle det ved anvendelse af relevante it-værktøjer • Refleksion over arbejdsformer og arbejdsprocesser i de foregående forløb
Tilrettelæggelse	
Didaktik	Deltagerstyret forløb
Materiale	<ul style="list-style-type: none"> • Eleverne får udleveret en tidligere eksamenscase på cd-rom • Hvis man vælger tilstedeværelse af lærere under synopsis skrivingen, kan det eventuelt begrænses til at være som ”konsulenter med kontortid”, så tvivlsspørgsmål kan afklares • Man kan eventuelt bede grupperne om at udarbejde en plan for, hvordan de vil gribe forløbet an, inden udlevering af casen
Produktkrav:	<ul style="list-style-type: none"> • Synopsis efter eksamensstandard
Evaluering	<ul style="list-style-type: none"> • Mundtlig fremlæggelse et par dage senere med it-præsentation • 2 lærere påtager sig rollen som henholdsvis eksaminator og censor

B. DET INTERNATIONALE OMRÅDE, studieområdet del 2

3. Faglige mål og fagligt indhold

Vejledningen i det internationale område bygger videre på de studiemæssige kompetencer, som eleverne har erhvervet sig i erhvervs-case. Det niveau, eleverne har nået i erhvervs-case, vil være dokumenteret i deres arbejdsportfolio. Arbejdsportfolien i det internationale område er fortsat det værktøj, der understøtter arbejdet med at etablere en progression mellem erhvervs-case og det internationale område.

3.1 Faglige mål

Faglig kompetence udøves og tilegnes i arbejdet med et fagligt stof. Det faglige stof skal vælges ud fra ønsket om at opnå eller skærpe bestemte kompetencemål, derfor må det udvælges både i forhold til konkrete elevers forudsætninger og til det faglige samspil. Der skal således ikke planlægges med udgangspunkt i et pensum. Faglige kompetencemål flytter fokus fra lærerens gennemgang af kendsgerninger og stof til elevernes udbytte af undervisningen. Opfyldelsen af kompetencemålene forudsætter, at eleverne tilegner sig selvstændighed og kan bruge deres faglige viden og færdigheder på tværs af fagene.

Kompetencemålene i læreplanen markerer det niveau, eleverne skal opnå gennem undervisningen i det internationale område. Der redegøres for de overordnede mål for studieområdet samt for de enkelte mål inden for det internationale område.

Det er i dette kapitel ikke intentionen at pege på, hvordan et konkret samarbejde på skolerne kan udformes, og dermed hvilke vinklinger et team vil kunne anlægge på et givent emne. I den konkrete planlægning på skolerne står et lærerteam frit for at etablere samarbejder, hvor flere mål tilgodeses i et emneforløb.

3.1.1 Overordnede mål for det internationale område, studieområdet del 2

De overordnede mål udgør samlet set de kompetencer, eleverne besidder ved overgangen mellem det gymnasiale system og videregående uddannelse. Målene retter sig mod at videreudvikle elevernes arbejde med det faglige indhold og metoder, studiemetoder og arbejdsformer. Derfor står det problemorienterede projektarbejde centralt i det internationale område. Der arbejdes med at udvikle elevernes medleven og medbestemmelse i tilrettelæggelsen af studieområdet.

I det følgende kommenteres de enkelte mål i den rækkefølge, som de er opstillet i læreplanen for studieområdet del 2.

- *”Eleverne skal kunne kombinere fag for at producere viden om praktisk-teoretiske problemstillinger”*

Målet indebærer, at eleverne gennem arbejdet med problemorienterede emneforløb i det internationale område med større og større sikkerhed skal kunne bringe de relevante faglige stofområder,

teorier, metoder og modeller i anvendelse for at producere viden om og belyse problemfelter med udgangspunkt i autentiske forhold i et emne.

- *”Eleverne skal kunne kombinere fagenes metoder og kunne skabe sammenhæng i faglig viden inden for det enkelte fag og mellem fagene”*

Målet indebærer, at eleverne skal have udviklet en helhedsorienteret forståelse af faglige metoder og faglig viden i et fag, herunder lære at reflektere over deres brug af faglige metoder i faget, for at kunne kombinere flere fags metoder og skabe sammenhæng i faglig viden mellem flere fag. Eleverne arbejder således med at overføre fagligt metodiske betragtninger fra et fag til de flerfaglige problemstillinger, som det problemorienterede arbejde med et emne rejser. Et gennemgående træk ved elevernes arbejde under dette mål er, at de reflekterer over, hvad de forskellige fag bidrager med i samarbejdet, og hvordan de gør det.

- *”Eleverne skal kunne vurdere teoriens værdigrundlag og anvendelighed som redskab for analyse af virkelighedsnære forhold”*

Målet indebærer, at eleverne skal have kendskab til et mere videnskabsteoretisk grundlag for teorierne for at kunne vurdere deres værdigrundlag. Det kan fx være, hvilket værdigrundlag der ligger bag samfundsøkonomiske teorier. De skal kunne vurdere, hvilke teorier der er velegnede at anvende som redskab for analyse af problemfelter med udgangspunkt i autentiske forhold i et emne. Det kan fx være en vurdering af betydningen af at vælge en samfundsøkonomisk teori frem for en erhvervsøkonomisk teori, og en viden om, at de svar, de får, vil være betinget af et sådant valg.

- *”Eleverne skal kunne anvende fagligt relevante studiemetoder og teknikker”*

Eleverne skal i det internationale område kunne anvende de fagligt relevante studiemetoder på en selvstændig måde. De skal kunne arbejde mere nuanceret med de forskellige studiemetoder, sådan at de fx kan anvende forskellige former for læsestrategier på fremmedsprogede, især engelske, tekster, kan anvende processkrivninger og skrive i relevante genrer som synopsis og rapport.

- *”Eleverne skal kunne anvende forskellige arbejdsformer selvstændigt og produktivt”*

Professionaliseringen af de tidligere anvendte arbejdsformer og -metoder fortsætter i det internationale område. Den arbejdsform, der særligt er i fokus, og som eleverne skal kunne anvende, er det problemorienterede projektarbejde i det internationale område. Som grundlag for et sådant arbejde skal eleverne bl.a. kunne arbejde i studiegrupper og kunne reflektere over individuelle og kollektive læringsvaner.

”Eleverne skal kunne anvende it på en selvstændig måde til løsning af forskelligartede problemstillinger i fagene og i samspillet mellem fagene, herunder videreudvikle deres evne til kritisk søgning af informationer”

Eleverne videreudvikler deres brug af fagligt relevante informationsteknologiske værktøjer til løsning af problemstillinger i det internationale område, så de på en selvstændig måde kan foretage kritiske informationssøgninger. De kan også anvende fx digital portfolio, kan bruge digitale opsamlingsværktøjer og kan anvende virtuelle platforme til læring, kommunikation og processtyring i forbindelse med et længerevarende emneforløb.

3.1.2 Mål for det internationale område

Det er karakteristisk for målene i det internationale område, at de er indeholdt i fagene dansk A, fremmedsprog, samtidshistorie B og international økonomi B/A, og de optræder i det internationale område som delmål i forhold til de nævnte fag. Eleverne skal via samfundsfaglige / samfundsøkonomiske og kulturelle tilgange arbejde med forhold i det multikulturelle globalt orienterede samfund og med konsekvenserne af globaliseringen for økonomi, kultur og sprog. Arbejdet i området har en historisk og en nutidig dimension. Eleverne udvikler gennem arbejdet deres forståelse af menneskers forskellighed på baggrund af personlige, sociale og kulturelle faktorer, deres evne til at begå sig i møder med repræsentanter fra andre kulturer samt udvikler deres interkulturelle kompetence.

I det følgende kommenteres de enkelte mål i den rækkefølge, de er opstillet i læreplanen.

- *”Eleverne skal kunne analysere og vurdere aspekter af udviklingen i menneskesyn og værdigrundlag i det kulturelt globale samfund”*

Målet indebærer, at eleverne i kulturanalyserne arbejder med at belyse menneskesyn og værdier på udvalgte historiske tidspunkter. Eleverne kan analysere og vurdere, hvordan grundlæggende værdiopfattelser er historisk betingede, hvordan de i et nutidigt perspektiv spiller sammen med kulturelle, multikulturelle og globale forhold, og hvordan de kan være styrende for den fællesmængde af kulturel indlæring, der finder sted i et samfund. Det nutidige perspektiv kan yderligere udfoldes ved at lade eleverne vurdere betydningen af sameksisterende livssyn i det danske samfund gennem emner som fx 'Danmark som et multikulturelt samfund' og 'globaliseringens kulturelle udfordringer for det danske samfund'.

En mulig indfaldsvinkel kan være renæssancens skift fra et religiøst til et verdsligt livssyn. Med grundlag heri kan der arbejdes med, hvordan sækulariserede samfund/kulturer i dag interagerer politisk, økonomisk og kulturelt med religiøst betonedede samfund/kulturer i det moderne globale samfund. En anden indfaldsvinkel kan være et arbejde med væsentlige træk i europæisk menneskesyn siden oplysningstiden og frem til det moderne vidensproducerende samfund. Arbejdets omdrejningspunkt kan være udviklingen fra dannelsen af det moderne menneske til det postmoderne menneske.

- *”Eleverne skal kunne anvende kulturteori i forbindelse med indsamling og bearbejdning af informationer om fremmedsprogede kulturer i et land, en region eller en virksomhed”*

Eleverne blev gennem arbejdet i det kulturelle område i studieområdet del 1 bevidstgjort om egne kulturelle baggrunde. Målet her indebærer, at de udvider feltet og anvender kulturteori på indsamlet og bearbejdet materiale om forskellige kulturer, og at de foretager en sammenlignende analyse heraf. Informationer om fremmedsprogede kulturer kan fx være erhvervsmæssige, herunder afsætningsrelevante forhold til eksportrelevante kulturer, samfundsmæssige og kulturelle forhold, herunder kommunikative adfærdsmønstre. Arbejdet med målet kan foregå såvel i forhold til et land som til en region eller en virksomhed.

- *”Eleverne skal kunne anvende metoder til analyse og vurdering af informationer om samfundsøkonomiske forhold samt begivenheder i tilknytning til udviklingen i det globale samfund”*

Målet indebærer, at eleverne skal kunne anvende forskellige metoder, så de kan forholde sig kritisk til, hvor informationer stammer fra, og om der er et bestemt formål med at præsentere disse informationer. Endvidere indebærer målet, at eleverne kan anvende disse metoder, når de analyserer og vurderer informationer om den samfundsøkonomiske udvikling i Danmark og den globale økonomi. Det kan gøres gennem arbejdet med aktuelle og historiske nationale, regionale og globale samfundsøkonomiske problemstillinger. Fx konjunkturudviklingen i Danmark og den globale økonomi, samt udviklingen i Danmarks udenrigshandel og den globale handel. Ligeledes kan der arbejdes med, at eleverne analyserer og vurderer Danmarks muligheder for at klare sig i den globale økonomi.

”Eleverne skal kunne formidle kulturel, historisk og/eller samfundsøkonomisk viden til almen og erhvervsmæssig brug”

Målet lægger op til, at eleverne skriftligt og mundtligt kan formidle deres overvejelser om den erhvervede kulturelle, historiske og/eller samfundsøkonomiske viden, så der demonstreres overblik og faglig præcision i fremstillingen heraf samt brug af fagligt relevante teorier og metoder. Den skriftlige formidling kan være knyttet til rapport, synopsis eller andet skriftligt arbejde, mens den mundtlige formidling kan være knyttet til genrerne foredrag, præsentation, diskussion mv. Målet indebærer endvidere, at eleverne i en skriftlig og mundtlig formidlingsmæssig sammenhæng skal kunne skelne mellem, hvilken kommunikationssituation de befinder sig i og kunne variere deres sprogbrug afhængigt af, om det er en almen eller en erhvervsmæssig situation.

3.2 Fagligt indhold

For det internationale områdes vedkommende hentes stoffet i de fags læreplaner, som deltager i arbejdet. Stoffet udvælges i forhold til fagets indhold og metoder, i forhold til muligheden for samspil med andre fag og i forhold til de konkrete elevforudsætninger.

Der henvises til fagenes læreplaner for udfoldelsen af fagligt stof.

4. Tilrettelæggelse

4.1 Didaktik

Læreplanen anfører, at

”Undervisningen i det internationale område skal tilrettelægges som emner, hvis belysning kræver flere fag. Emneforløbene understøttes af kursusforløb.

Undervisningen skal tilrettelægges, således at elevernes arbejde med de faglige spørgsmål og metoder videreudvikler deres faglige kompetencer, selvstændighed, samarbejdsevne og refleksive tænkning. Det skal ske gennem videreudvikling af undersøgende og spørgende arbejdsprocesser samt gennem videreudvikling af refleksion og evaluering rettet mod såvel egne produkter og læreprocesser som kammeratprodukter og undervisning. Det skal endvidere ske ved at veksle mellem praktiske, kreative og innovative processer og teoretiske tilgange samt ved at etablere dialog mellem faglige problemstillinger og elevernes egne erfaringer og iagttagelser.”

De didaktiske overvejelser tager fat på, hvordan undervisningen planlægges, gennemføres og evalueres, samt hvordan den begrundes pædagogisk. I det internationale område vil de didaktiske overvejelser handle om elevernes videreudvikling af deres faglige og studiemæssige kompetencer mod større og større selvstændighed.

4.1.1 Emneforløb

Undervisningen skal tilrettelægges som emneforløb. Emneforløbene skal række ud over enkeltfagligheden, sådan at deres belysning kræver flere fag. Der indgår mindst to eller flere fag i arbejdet. De valgte emner og projektforsløb vil være givet af de faglige mål, der er opstillet for det internationale område.

Når der arbejdes med emneforløb, skal det for eleverne være klart formuleret, hvilke faglige og overfaglige kompetencer, der skal udvikles gennem arbejdet med det faglige stof.

Teamet kan lægge sig fast på et overordnet emne som fx velfærdsmodeller; individ, identitet og nation; migration; WHO og internationale samarbejde og lade eleverne arbejde med forskellige underemner i forhold hertil. Underemnerne kan være inspireret af det særfaglige arbejde i fagene dansk, fremmedsprog, international økonomi og samtidshistorie, af særlige elevinteresser, eller de kan være blevet til efter teamets beslutning. De faglige og overordnede mål, samt hvorledes emneforløbet evalueres, klargøres for eleverne.

4.1.2 Kursusforløb

I forbindelse med det indholdsmæssige og metodiske arbejde kan der være behov for at understøtte emneforløb med kursusforløb.

Kursusforløb kan være enkeltfaglige forløb af kortere varighed, hvor der arbejdes med fx faglige teorier og metoder, med at etablere sammenhæng mellem faglige områder inden for et fag eller med refleksioner over begrebslige sammenhænge. Teamet kan også arrangere mindre kursusforløb, der fx har fokus på udarbejdelse af problemformulering, enkelte elevers brug af it, evalueringsmetoder, refleksion over elevlæreprocesser. Det afgørende for de nævnte former for enkeltfaglige kursusforløb er, at de understøtter de valgte emneforløb.

4.1.3 Studiemetoder

I emneforløb skal der inddrages en række fagligt relevante studiemetoder for at understøtte elevernes fortsatte arbejde med deres studiekompetence. Der bygges videre på de kompetencer, som eleverne har erhvervet sig i løbet af erhvervsfase. Der arbejdes med at den fortsatte videreudvikling af elevernes selvrefleksion og forståelse af sig selv som lærende individer, samarbejde med andre, herunder den læring der udspringer af refleksion over gruppeprocesser og klassekulturen. Da eleverne nu befinder sig på 5. og 6. semester, kan der arbejdes med deres refleksion over 3 års læring.

Der kan arbejdes med, at eleverne får udviklet deres fagligt metodiske kompetencer i forbindelse med bearbejdning af forskellige problemstillinger i tilknytning til emnerne. Endvidere kan eleverne gennem projektarbejdsformen og de sammenhængende og helhedsorienterede læreprocesser erfare, at der skabes nye tilgange til fagligheden.

4.1.4 Undervisningstilrettelæggelse

Centralt i lærerteamets undervisningstilrettelæggelse af emneforløb står videreudviklingen af undersøgende og spørgende arbejdsprocesser, der bygger på elevernes arbejde med faglige spørgsmål og metoder samt på elevaktivitet i klassen, i gruppen og individuelt, sådan at elevernes læring er i fokus.

Undervisningen kan tilrettelægges, så den veksler mellem praktiske, kreative og innovative processer og teoretiske tilgange, hvor eleverne videreudvikler deres kritiske stillingtagen i samspillet med hinanden. Undervisningen kan endvidere tilrettelægges, sådan at der foregår en dialog om faglige problemstillinger sammenholdt med elevernes egne erfaringer, og sådan at de bliver opmærksomme på problemer, opstiller hypoteser, afprøver deres hypoteser og vurderer forslag i lyset af forskellige kriterier. Eleverne kan fx med udgangspunkt i egen viden om en global problemstilling udarbejde et mindmap og følge det op med opstilling af en række spørgsmål, som de ønsker svar på, samt gøre sig overvejelser over, hvordan de vil søge svarene. Generelt skal eleverne tilskyndes til at bruge egen viden, egne forestillinger og kvalificerede gæt, der bygger på undersøgende arbejdsprocesser. Lærerteamets tilrettelæggelse af emneforløb skal endvidere foregå med *progression* gennem studieområdet sådan, at eleverne møder de faglige krav gennem passende udfordringer.

4.2. Arbejdsformer

Læreplanen anfører, at

Der etableres et samspil mellem forskellige arbejdsformer. Valg af arbejdsformer sker ud fra det faglige arbejde og under hensyn til elevernes forudsætninger. De elevstyrede arbejdsformer er i fokus. Gruppeorganiseringen benyttes, således at eleverne videreudvikler deres erfaring med forholdet mellem organisationsform og arbejdsproces.”

4.2.1 Samspil mellem arbejdsformer

Eleverne skal møde forskellige arbejdsformer. Arbejdsformerne kan spænde fra forelæsninger (læreroplæg, gæsteforelæsninger), klassedialog og individuelt arbejde til gruppesarbejde (pararbejde, diskussionsgruppe og arbejds-/studiegruppe), projektarbejde og case-arbejdsform. I det internationale område er projektarbejdsformen i centrum for arbejdet med emneforløb.

Det internationale områdes fokus på projektarbejdsformen udelukker ikke, at der vil finde et samspil sted mellem flere forskellige arbejdsformer med henblik på at understøtte forskellige sider af elevernes faglige arbejde. En gæsteforelæsning kan fx understøtte gruppens arbejde med at strukturere et indsamlet stof og få opstillet en problemstilling. Et læreroplæg kan fx understøttes af parvise diskussioner, så eleverne kan få klargjort, hvad de har forstået, og hvor det glipper. Og en arbejds-/studiegruppens samarbejde omkring et emne kan fx medvirke til, at eleverne får identificeret, analyseret og opstillet løsningsforslag og/eller problemstillinger og/eller perspektiver til emnets problemstillinger.

Gennem forløbet vil der typisk være tale om en gruppeorganiseret arbejdsproces, hvor eleverne videreudvikler deres erfaring med organisationsform og arbejdsproces. Deltagerstyring og dermed elevernes læreprocesser står centralt. Centrale spørgsmål i dette arbejde er både, hvad der skal læ-

res, hvordan og hvorfor der skal læres. Elevernes selvstændige, kritiske og vurderende tilegnelse af viden og indsigt er i fokus. Lærerens opgave er at befordre denne proces.

Det problemorienterede projektarbejde kræver øvelse, og det er derfor en forudsætning, at eleverne har kendskab til projektarbejdsformen, herunder projektarbejdets faser. Træning heri har fundet sted i studieområdet del 1 og videre gennem forløbet i erhvervs-case 2. år, så de kan håndtere, at det internationale område 3. år stiller krav om en stor selvstændighed i arbejdet.

Boksen rummer et eksempel på, hvilke krav der kan stilles til et problemprojekt.

Problemprojekter	
Eleverne skal kunne:	
<ul style="list-style-type: none"> - Definere et problemområde og formulere en problemformulering - Tilegne sig stof og anvende det på et selvstændigt valgt materiale - Selvstændigt verificere og dokumentere oplysninger - Redegøre for sin viden og sine overvejelser i en fremstilling, der fastholder et perspektiv og en 'rød tråd' - Fastholde fokus i forhold til problemformuleringen - Beherske referat, emnebeskrivelse samt analyse af problemfelt og konklusion - Lave en selvstændig perspektivering og vurdering i forhold til det valgte problem - Beherske den valgte formidlingsform og genre - Fortsat videreudvikle brug af it 	

4.2.2 Progression i arbejdsformer og studiemetoder

Tilrettelæggelsen af progressionen i arbejdsformer og studiemetoder vil være betinget af, om området placeres efterår og forår på 3. år, eller af om timerne lægges samlet i anden halvdel af 3. år. Hvis timerne lægges som et samlet forløb over ca. to uger, kan der fx etableres en progression, der kan være knyttet til projektarbejdets faser. Fordeles timerne efterår og forår, kan der fx lægges en progression ind mellem 1. og 2. periode, og den mellemliggende periode kan eventuelt følges op af parallelundervisning i relevante fag, hvor progressionen baserer sig på en viderebearbejdning af kursusforløbenes problemstillinger. Hermed vil eleverne kunne vedligeholde og udbygge de faglige kompetencer, de har opnået i 1. periode af forløbet.

Skemaet nedenfor giver et eksempel på en progression i studiemetoder og arbejdsformer på 3. år, som man kan lade sig inspirere af.

Fra gymnasieelev til studerende			
År	Klasseudvikling	Studiemetoder	Arbejdsformer
3. år	Projektet og eksamens år <i>(Det internationale område)</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Fortsat studiemetoder fra 1. og 2. år • Selvstændig refleksion over individuel og kollektiv læ- 	<ul style="list-style-type: none"> • Fortsat arbejdsformer fra 1. og 2. år • Problemorienteret projektarbejde med lav lærerstyring • Individuelle studier under

		ringsadfærd <ul style="list-style-type: none"> • Eksamenslæsning • At kunne se virkeligheden bag stoffet 	faglig vejledning
--	--	--	-------------------

4.2.3 Skriftligt arbejde

Læreplanen anfører, at:

”Det skriftlige arbejde indgår i den løbende proces med studieområdet. I det internationale område indgår proces- og produktorienterede skrivelser. Arbejdet med større emneforløb bygger på processkrivelser og udmunder i synopsis og/eller skriftlig rapport, der dokumenterer elevernes erhvervede faglige og studiemæssige kompetencer.

Eleverne samler deres dokumentationer i en arbejdsportfolio, der viser progressionen i udviklingen af deres faglige og studiemæssige kompetencer gennem studieområdet del 2.”

Skriftligt arbejde indgår i det internationale område. Skolen skal følgelig afsætte elevtid til dette (§ 74, stk. 3). Det skriftlige arbejde har karakter af både proces- og produktorienteret skrivning. Det indebærer, at eleverne undervejs skal arbejde med forskellige typer af skrivning, som understøtter arbejdsprocessen, ud over egentlige udkast til de endelige skriftlige produkter.

Skriftlige processkrivelser (refleksionsskrivelser) er oftest adresseret til den skrivende selv. Det er skrivning, der er rettet mod udvikling af den skrivendes egen tankeudvikling, refleksion og evaluering.

I emneforløb i det internationale område indgår processkrivelser, så eleverne får dokumenteret deres erhvervede faglige og studiemæssige kompetencer. Eleverne kan dokumentere disse ved fx konsekvent at tage notater og udarbejde mødereferater, både individuelt og kollektivt. Endvidere indgår evaluerende skrivelser i form af refleksionsskrivelser over undervisning og arbejdsprocesser, over sammenhængen mellem tidligere lært stof og nyt stof, refleksion over sammenhængen mellem teori og praksis mv. Det viser sig i praksis, at eleverne gennem processkrivelser typisk lettes i analysearbejdet, fordi de kan finde mange elementer i deres skrivelser, og samtidig får de gjort sig overvejelser over, hvad de kan, og hvad de måtte mangle af kompetencer.

Skriftlige produkter er skrivning adresseret til andre, oftest til lærere, men også til kammerater eller en bredere offentlighed. Der er tale om produkter, der vurderes både på indhold og sprogbeherskelse, og de indgår alle i den skriftlige evaluering. I det internationale område indgår kravet om udarbejdelsen af en rapport, men også forskellige faglige delopgaver gennem emneforløbet kan udgøre skriftlige produkter.

Rapportens kendetegn i det internationale område er, at der skal indgå mindst 2 fag, et kvantitativt omfang på 10-12 sider, en række formelle genrekrav, herunder brug af noter og kildeangivelse samt en emnebearbejdning på alle taksonomiske niveauer fra redegørelse over analyse til vurdering og

perspektivering. Nyt for eleverne er, at de selv skal udforme den problemformulering, som skal ligge til grund for rapportudarbejdelsen.

I det internationale område kan der også være god grund til på en temadag at arbejde med mindre øvelser i fx formulering af problemformulering, de taxonomiske niveauer, brug af kilder samt arbejde med krav til formalia. Det kan være en god idé i samarbejde med eleverne at opstille kvalitetskriterier for forskellige opgave- og produktgenrer.

Lærernes evalueringspraksis

Lærerne skal ikke nødvendigvis forholde sig til alle skriftlige produkter, der udarbejdes i studieområdet, men kun til et relevant udvalg, og det vil også variere, i hvilken grad en lærer skal give en egentlig bedømmelse af produkterne. Tænkeskrivning rettet mod elevernes egen tankeudvikling skal læreren fx ikke nødvendigvis forholde sig til, og en evalueringsrefleksion skal besvares, men ikke vurderes. En elev med en ide eller et projekt skal muligvis have vejledning. Et udkast skal have respons. Et revideret udkast skal have en godkendelse og muligvis en specifik kommentar. Det kan ofte være værdifuldt for eleverne at få grundig lærerrespons på et første udkast, mens andet udkast måske kun skal læses cursorisk af læreren med henblik på at give en foreløbig godkendelse. Ønsker læreren at holde evalueringen åben i en længere periode, kan han/hun vælge at graduere responsen ved fx at operere med en standardgodkendelse og to yderpoler: det usædvanligt gode og det uantageligt ringe.

Progression i skriftligt arbejde

Lærerne kan vælge at lade progressionen knytte an til de skriftlige produkttyper, som eleverne skal udarbejde. Efterfølgende kan man lægge sig fast på, hvilke processkrivninger det vil være givtigt at anvende i forløbet.

Eleverne samler gennem forløbet deres arbejder, såvel de skriftlige processkrivninger som produkter i en arbejdsportfolio. Materialet i arbejdsportfolien indgår i en sammenskrevet (elevens sammenfattende refleksion over sin udvikling) form som en del af rapporten.

4.3 It

Læreplanen anfører, at:

”Undervisningen i studieområdet tilrettelægges, således at fagligt relevante informationsteknologiske værktøjer inddrages som en integreret del af elevernes arbejde med at strukturere deres opgave- og projektløsninger samt ved udarbejdelse og formidling af deres arbejde. Endvidere indgår relevante informationsteknologiske værktøjer og programmer i forbindelse med elevernes arbejde med at indsamle og behandle informationer. Undervisningen i studieområdet skal sikre, at elevernes kritiske vurdering af informationer fortsat øges.”

Informationssøgning indgår som en central del af arbejdet i det internationale område. Eleverne skal selvstændigt kunne foretage afgrænsede effektive søgninger efter materiale, og de skal kunne forholde sig kritisk til deres brug af kilder hentet på nettet. Det kan evt. fortsat være relevant fortsat at lave mindre øvelser i kritisk informationssøgning, så alle elever kan leve op til kravet herom. Det kan fortsat være relevant at inddrage bibliotekaren - ikke mindst under elevernes rapportudarbejdelse.

I erhvervs-case har det været en integreret del af arbejdet, det kan fortsætte her ved fx at lade alle skriftlige optegnelser foregå digitalt og på tilsvarende vis anvende en digital arbejdsportfolio. Det indebærer også, at eleverne ikke 'glemmer' deres materialer, de kan hentes frem, læses og redigeres, uanset om eleven sidder derhjemme eller befinder sig på skolen.

Ved mundtlig formidling af et arbejde kan der fortsat anvendes elektronisk præsentation som fx PowerPoint. Eleverne skal på dette tidspunkt i deres uddannelse have optimeret deres anvendelse af værktøjet. Der kan i samarbejde med eleverne opstilles vurderingskriterier til den gode mundtlige formidling med brug af elektronisk præsentation, hvor mundtlig fremstilling og it gensidigt understøtter hinanden.

4.4. Fagligt samspil

Læreplanen anfører, at:

”Studieområdet del 2 omfatter en uddannelsestid på mindst 110 timer.

Fagene indgår med følgende omtrentlige fordeling af den samlede uddannelsestid:

Det internationale område

International økonomi og samtidshistorie indgår med tilsammen ca. 20 timer, og dansk og fremmedsprog indgår med tilsammen ca. 30 timer.”

Der er samlet set afsat en uddannelsestid på 50 timer til det internationale område. ”Uddannelsestid” indikerer, at der er tale om timer, som skolen skal afsætte/skemalægge til et sådant arbejde. Formuleringen ”mindst” indebærer, at skolen skal afsætte mindst 50 timer.

Det internationale område organiseres som et samspil mellem fagene international økonomi B/A, samtidshistorie B, dansk A og fremmedsprog.

Det internationale område gennemføres typisk i 5. og 6. semester eller i 6. semester. Det kan indebære, at fx international økonomi B og samtidshistorie B er afsluttet på 2. år. Hovedreglen er her, at de to fag skal have læst alle deres timer (dvs. 130 timer) inden afslutning af faget. Da de to fag, uanset evt. afslutning på 2. år, skal indgå i det internationale område, kan skolerne fx lade det internationale område starte allerede på 2. år. Men vælger man at gennemføre området på 3. år, skal skolen tildele de to fag tilsammen 20 timer.

Fagligt samspil er en arbejdsform, der på en gang er rettet mod produktion af viden inden for et emne og mod synliggørelse af og refleksion over fagenes særlige måder at producere viden på.

5. Evaluering

Læreplanen anfører, at:

”Den løbende evaluering skal sikre, at eleverne reflekterer over deres faglige udvikling i sammenhæng med progressionen i fagene og i studieområdet del 2 samt i forhold til deres udvikling fra

gymnasieelever til studerende. Den løbende evaluering skal stimulere den individuelle og fælles refleksion over udbyttet af undervisningen. Den skal dels foregå i tilknytning til studieområdet del 2's arbejdsprocesser, dels løbende via forskellige evalueringsformer i fagene for at sikre, at eleverne også når de faglige mål gennem arbejdet i studieområdet.

Den løbende evaluering bygger på elevernes skriftlige arbejder, herunder såvel arbejdsprocesser som produkter, og hvad eleverne i øvrigt har arbejdet med i løbet af studieområdet.”

5.1 Den løbende evaluering

Formålet med den løbende evaluering er, at både elever, lærere og skole holdes informeret om udbyttet af undervisningen, og at eleverne får værktøjer til registrere og regulere deres faglige læring. Begge evalueringsformål skal ses som bidrag til det overordnede mål for studieretningsforløbet, at eleverne udvikler sig fra gymnasieelever til studerende.

Den løbende evaluering kan være både mundtlig og skriftlig. Megen uformel evaluering foregår *mundtligt*, når læreren vejleder og understøtter individuelle og gruppevise arbejdsprocesser, eller når elevpræstationer i timerne kommenteres af lærer og kammerater. Mundtlig evaluering kan også foregå mere formelt organiseret som i mentorsamtaler eller i form af gensidig elevrespons. Løbende *skriftlig* evaluering kan have karakter af lærer- og elevrespons til skriftlige udkast og af refleksions-skrivninger, og den kan med fordel indgå som en del af elevernes arbejdsportfolier i det internationale område.

Refleksion er et nøgleord i løbende evaluering. Den kan udfoldes *kollektivt* gennem dialoger og respons og *individuel* gennem refleksionskrivning. Den kan knyttes til *processen*, og den kan have en mere *opsamlende* funktion. De to former for refleksion kvalificerer hinanden.

Model for opsamlende refleksioner

- Hvad har du lært under forløbet?
- Hvordan hænger det sammen med dit forhåndskendskab til emnet og denne opgavetype?
- Er det, hvad du forventede at lære?
- Hvad har du mere brug for at lære om emnet/opgaven?
- Hvad vil du foretage dig for at komme til at lære dette?

Kathleen Blake Yancey: "Reflection in the Writing Classroom", 1998, Utah State University Press.

Refleksion bruges både om selve refleksionsaktiviteten og om tekstgenren, dvs. de tekster, der er produkter af refleksionen. Eleverne har stiftet bekendtskab med tekstgenren refleksion i studieområdet del 1 og i erhvervs-case, men det er ikke ensbetydende med, at alle eleverne behersker denne skriveform. Det kan fortsat være nødvendigt at lære eleverne at skrive refleksioner, fx ved at udvikle modeller for gode refleksioner sammen med eleverne, hvor formål, temaer, omfang, måder at skrive på diskuteres og aftales.

3-2-1-model for refleksion

- Læreren kan bede eleverne om at gøre sig følgende overvejelser:
- Nedskriv 3 ting, du har lært i forløbet.

- Nedskriv 2 ting, der er værd at bringe videre til andre forløb.
- Nedskriv 1 ting, du vil ændre.

At skrive refleksionstekster har som mål at udvikle elevernes indsigt i og kontrol med egen læring.

Refleksionsskrivning kan have form af timereferater, som alle eller en elev ad gangen udarbejder. Den medvirker til at fastholde forløbets faglige indhold, metode og udbytte. Den elev, der er referent, læser sin skrivning højt for klassen næste gang eleverne mødes om det videre forløb.

Timereferat

- Hvad var emnet?
- Hvad var sammenhængen med tidligere lektion om emnet?
- Hvad var de 5 vigtigste faglige pointer?
- Hvordan blev der arbejdet?
- Hvad var din vurdering af timerne?

Refleksionsskrivningens fokus er både det faglige udbytte og bevidsthed om læreprocessen.

Bevidsthed om læreprocessen. Eksempler på refleksionspunkter:

- Hvordan har jeg forberedt mig?
- Hvilke nye begreber har vi gennemgået?
- Hvilke pointer er vi nået frem til i dag?
- Hvad har jeg lært om emnet i dag?
- Hvordan hænger dagens undervisning sammen med tidligere undervisning om emnet?
- Hvordan har jeg arbejdet? Hvordan har min egen indsats været?
- Hvad kunne jeg have gjort for, at min egen læring og deltagelse var blevet mere tilfredsstillende for mig?
- Hvilke situationer og fremgangsmåder lærer jeg noget ved – og hvornår får jeg ikke noget ud af undervisningen?

Refleksionsskrivning i timer kan med fordel anvendes som redskab til idéudvikling, fokusering og tænkeprocesser, der kollektivt bringer klassen videre. Mens de individuelle refleksionsskrivninger i højere grad træner elevernes fokus på det fagligt metodiske indhold i et givent forløb og at reflektere over deres egen individuelle læring.

Typer af refleksionsskrivning:

Ideproducerende tænkeskrivning

- Hurtigskrivning (fri og fokuseret)
- Brainstorming
- Mindmap

Læseskrivning

- Notere citater/konkrete steder og skrive reaktioner og kommentarer
- Skygge en person, et begreb, en problemstilling i teksten, notere tekststeder og kommentere

Kollektiv skrivning

- Timereferat
- Plan for og referat af fagligt gruppearbejde
- Fælles mindmap over et emne, en tekst, en diskussion
- Fælles brainstorming over et emne

Systematisk undersøgende skrivning

- Journalisternes hv-spørgsmål (hvem, hvad, hvor, hvordan, hvornår, hvorfor, med hvilke konsekvenser)
- Registreringsskrivning (Hvad jeg ved / Hvad jeg tror jeg ved / Hvad jeg gerne vil undersøge nærmere)
- Argumenter for og imod en påstand
- Formulering af et generelt udsagn ud fra et sæt konkrete data

Evaluerende skrivning

- Refleksion over undervisning og arbejdsprocesser
- Refleksion over egen indsats i relation til udbytte
- Respons på kammeraters produkter
- Evaluering af egne produkter
- Refleksion over sammenhængen mellem tidligere lært stof og nyt stof
- Stille spørgsmål der peger frem mod videre studier i fag eller område
- Refleksion over arbejdsformer og læring
- Evalueringsskrivning i slutningen af en time
- Evalueringsskrivning i slutningen af et forløb
- 'Time out'-skrivning midt i en time over hvor vi er, og hvordan vi kunne komme videre

Afgørende i forbindelse med den løbende evaluering er, at den integreres i forløbene og bliver en styrkelse af det faglige arbejde. Evaluering bør ikke have karakter af ikke-faglig aktivitet, der kan udgøre en ekstra belastning for eleverne. I den løbende evaluering indgår alle produkter og processer, der iværksættes i undervisningen.

5.1.1 Evalueringsfunktioner

Evaluering har to forskellige funktioner.

	Summativ evaluering	Formativ evaluering
Formål	Dokumentere kompetencer med henblik på certificering og kontrol.	Give feedback med henblik på handling.
Retning	Bagudrettet med fokus på det afsluttede.	Fremadrettet med fokus på læreprocessen.
Relation til	Isoleret fra undervisningen, efterføl-	Integreret i undervisningen.

undervisning	gende.	
Kontrakt	Den evaluerede fremviser sit bedste, skjuler fejl og uafklarede forhold. Den evaluerende holder afstand som neutral dommer. Fejl ses som mangler i forhold til mål og idealprodukt.	Den evaluerede fremviser det ufuldstændige, det ufærdige og fejlene. Den evaluerende involverer sig for at understøtte ændring og udvikling. Fejl ses som potentialer for udvikling og læring.

I de gymnasiale uddannelser har der traditionelt været lagt hovedvægt på den summative evaluering-funktion, men gymnasireformen lægger op til en styrkelse af den formative evaluering for at udvikle elevernes læringskompetence og dermed give eleverne bedre forudsætninger for at opnå gode resultater ved afsluttende evalueringer.

Formativ evaluering har som mål, at eleverne udvikler indsigt i *vurderingskriterier for kvalitet* i faglige produkter og processer og derved bliver i stand til at evaluere både kammerater og sig selv. Derfor er refleksion over vurderingskriterier en central aktivitet både for den enkelte elev og i klassen.

Eksempel på vurderingskriterier ved respons på mundtlig fremstilling	
Læg mærke til	Dine kommentarer
<p><i>Indhold og substans</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Står indholdet dig klart? ▪ Er det væsentlige kommet med? ▪ Er der relevante eksempler? ▪ Er der argumentation for synspunkter? ▪ Skelner oplægsholderen mellem egne og andres (teksternes) synspunkter? ▪ Husker oplægsholderen at angive kilde? <p><i>Form</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Er oplægget klart og overskueligt (fx gennem brug af tavle, OH eller planche med stikord og holdepunkter)? ▪ Taler oplægsholderen tydeligt? ▪ Er tempoet passende? ▪ Er oplægget velformuleret (fx gennem sammenhængende fremstilling samt præcist ordvalg)? Er oplægget inspirerende (fx i kraft af personligt engagement, øjenkontakt, relevante eksempler, variation i tempo og stemmeleje)? <p><i>Struktur</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Interesseskabende indledning? • Afslutning med opsummering/konklusion? 	

Arbejdet i klassen med at udvikle vurderingskriterier for en produktgenre som fx et mundtligt oplæg eller en faglig rapport vil videreudvikle elevernes forståelse af, hvad det vil sige at lære i faget. Hvis læreren blot melder kriterier ud, er der en risiko for, at eleverne ikke forstår disse. Det kan

være mere frugtbart, at det sæt af vurderingskriterier, der på et givet tidspunkt udvikles i klassen, ikke er helt fuldstændigt, men til gengæld repræsenterer den indsigt, eleverne besidder her og nu. Vurderingskriterier kan efterfølgende videreudvikles i en kollektiv faglig læreproces.

5.1.2 Portfolioevaluering

En portfolio er ganske enkelt en fysisk og/eller elektronisk mappe, der indeholder det arbejde, eleverne har lavet i løbet af det internationale område. Eleverne skal i det internationale område samle deres materialer i en arbejdsportfolio. Der er ikke noget krav om, at de skal udarbejde en præsentationsportfolio, som under studieområdet del 1.

Det indebærer, at eleverne kun har fokus på de to af portfolioevalueringens tre grundprincipper, nemlig: *indsamling/dokumentation og refleksion*.

Indsamling og dokumentation

En arbejdsportfolio er

- En samling af skriftlige elevarbejder fra områdets start frem til rapportskrivningstidspunktet.
- En dokumentation af elevernes udvikling af deres faglige og studiemæssige kompetencer.

Eleverne *samler* i en arbejdsportfolio som *dokumentation* alt skriftligt arbejde, der udarbejdes i tilknytning til emneforløbet, dvs. både opgaver og opgaveløsninger, udkast til opgaver, refleksionskrivninger, lyd- og billedokumentation mv. Arbejdsportfolien fungerer som en dokumentation af elevernes læreproces og dokumentation af progressionen i deres kompetenceudvikling.

På tilsvarende vis har eleverne samlet en arbejdsportfolio i erhvervsfase.

Da der sandsynligvis vil være tale om et omfattende materiale, som foreligger i de to arbejdsportfolier, kan det være en fordel, men ikke et krav, at eleverne har udvalgt nogle repræsentative materialer og samlet dem i en præsentationsportfolio, sådan at disse materialer tilsammen på en overskuelig måde kan dokumentere elevens faglige udvikling samt erfaringer med arbejdsformer og arbejdsprocesser i de to forløb.

Refleksion

De to arbejdsportfolier ligger til grund for elevernes sammenfattende skrivning om / refleksion over deres udvikling gennem studieområdet del 2. Det er nemlig et krav, at eleverne som afslutning på det internationale område, studieområdet del 2 under rapportudarbejdelsen skal medtage følgende i deres rapport: "*En refleksion over eksaminandens faglige udvikling med reference til erfaringer med arbejdsformer og arbejdsprocesser i løbet af studieområdet del 2.*"

Det internationale område

- *Eksempel på vejledning til elevens sammenfattende refleksionskrivning*

Faglige kompetencer

Vælg fx 2 -3 tekster, der på hver sin måde dokumenterer dine faglige kompetencer

Begrund dine valg:

- Hvad viser teksterne om dine faglige kompetencer?
- Hvad er godt, og hvad kunne blive bedre?

Vær konkret i din begrundelse og giv konkrete eksempler som dokumentation.

Kernestof

Vi har frem til nu i det internationale område arbejdet med kultur- og bevidsthedshistoriske fremstillinger, fiktive tekster, der behandler temaer inden for individ og samfund, kulturmødet mellem europæisk og ikke-europæisk kultur og udviklingen heri mv.

- Gør rede for, hvilke problemstillinger det har affødt i forhold til dit arbejde med stoffet?
- Hvilke metoder har du taget i anvendelse, og fra hvilke fag har du hentet

Overordnede/overfaglige kompetencer

- Anfør, hvilke studiemetoder, herunder brug af it, som du har anvendt, og hvordan det har understøttet dit arbejde med stoffet?
- Anfør, hvordan de valgte arbejdsformer har understøttet dit arbejde med stoffet?

Faglig og personlig udvikling

Hvordan har du udviklet dig gennem arbejdet frem til nu. Du kan kommentere følgende:

- Hvad er du blevet bedre til?
- Hvad skal du fortsat gøre noget ved?

Digitale portfolier

Portfolioevaluering er ikke bundet til en bestemt teknologi. Om eleverne samler deres materialer i en fysisk mappe, en digital mappe eller en kombination af begge former, må bero på den enkelte skoles/teams vurdering.

5.2 Prøveformer

Mundtlig flerfaglig prøve på grundlag af rapport

Læreplanen anfører, at:

”Problemformulering udarbejdes af eksaminanden og skal efterfølgende godkendes af teamets lærere. Rapporten har et omfang af 8-10 normalsider. Når det internationale område er udtrukket til prøve, sendes rapporten normalt 14 dage før prøven til censor. Eksaminator og censor skal samlet have kompetence inden for de fagområder, der indgår med størst vægt.

Eksaminanden bedømmes alene ud fra den mundtlige præstation. Når det internationale område ikke er udtrukket til prøve, bedømmes rapporten af de involverede lærere, og der gives efterfølgende en årskaraktter. Rapporten består af:

- *en behandling af opgavens faglige problemstillinger*
- *en redegørelse for de metodiske overvejelser i tilknytning til opgaven*
- *en redegørelse for, hvordan de enkelte fag bidrager til udfoldelse af problemstillingerne*
- *en begrundet vurdering af, hvordan fagene tilsammen fremmer en helhedsorienteret forståelse af problemstillingerne*
- *en refleksion over eksaminandens faglige udvikling med reference til erfaringer med arbejdsformer og arbejdsprocesser i løbet af studieområdet del 2.*

*Eksaminationstiden er ca. 30 minutter. Der gives ingen forberedelsestid.”
Eksaminationen tager udgangspunkt i eksaminandens præsentation og fremlæggelse af centrale problemstillinger i rapporten med efterfølgende samtale.”*

I 3. år kan eleverne i det internationale område udtrækkes til en mundtlig prøve på grundlag af rapport. Eleverne skal aflægge mindst en af prøverne i studieområdet del 2. Det indebærer, at udtrækkes eleven ikke i erhvervs-case, vil han/hun blive udtrukket til prøve i det internationale område, men eleven kan også blive udtrukket til prøve i begge områder.

Selve prøven skal placeres i perioden 1. marts – 25. april. Det er ikke ensbetydende med, at de afsatte 50 timer skal placeres i denne periode. Det er skolens valg. Men vælger en skole fx at afslutte studieområdet ultimo 5. semester, så skal skolen være opmærksom på, at prøven først kan gennemføres i den pågældende periode.

Afsluttende standpunktskarakter (årskarakter)

Når det internationale område afsluttes, får alle elever en afsluttende standpunktskarakter (årskarakter). Der gives ikke standpunktskarakterer i løbet af perioden.

For de elever, der ikke er udtrukket til mundtlig prøve bygger årskarakteren på, hvordan eleverne lever op til studieområdets del 2's mål OG rapporten.

For de elever, der er udtrukket til mundtlig prøve bygger årskarakteren på, hvordan eleverne lever op til studieområdet del 2's mål.

Rapportens omfang er 8-10 sider eksklusive bilag. Der skal som et minimum indgå 2 fag i rapporten, gerne flere. Der er ikke anført nogen vægte for, hvordan fagene indgår i rapporten. Men da eleverne i rapporten skal redegøre for, ”hvordan det enkelte fag bidrager til en udfoldelse af problemstillingerne” og skal give ”en begrundet vurdering af, hvordan fagene tilsammen fremmer en helhedsorienteret forståelse af problemstillingerne”, indebærer det, at fagene skal indgå på en synlig måde i arbejdet.

Samtlige målformuleringer vil ikke nødvendigvis blive tilgodeset i elevens behandling af sit emne i rapporten. De øvrige målformuleringer skal følgelig tilgodeses gennem det øvrige arbejde i det internationale område – jf. parallellen til, at eleven går til mundtlig prøve i et fag. Her vil eleven heller ikke komme omkring samtlige mål, der er arbejdet med i faget.

Problemformuleringen skal ikke afspejle den tidsfordeling, som fagene indgår med i området. Eleven tager udgangspunkt i valg af emne, fx inden for det overordnede emne, som teamet har udstukket, og fagområder. Eleven problemformulerer selv og efterfølgende godkendes problemformuleringen af vejlederne. Eleven skal være opmærksom på, at der skal indgå en analytisk dimension i behandlingen af emnet, så rene landebeskrivelser kan vanskeligt leve op til disse krav.

Hovedvægten i rapporten ligger på elevens behandling af de faglige problemstillinger. Men eleven skal også skrive om sine metodiske overvejelser, og om hvordan de enkelte fag bidrager til udfoldelse af de faglige problemstillinger samt give en begrundet vurdering af, hvordan fagene medvirker til en mere helhedsorienteret forståelse af problemstillingerne (ca. 1 side). Endelig skal eleven nedskrive sin refleksion over sin faglige udvikling, herunder erfaringer med arbejdsformer og ar-

bejdsprocesser i løbet af studieområdet del 2 (ca. 1 side). Den afsluttende refleksion bygger på elevens materialer i de to arbejdsportfolier.

Der kan medvirke flere vejledere, jf. studieretningsprojektet, hvor der udpeges vejledere for de fag, der indgår i projektet. Eleven har mulighed for overordnet vejledning både under udviklingen af problemformuleringen og under selve rapportskrivningen. Det er imidlertid vigtigt, at rapporten repræsenterer et selvstændigt elevarbejde. Derfor skal lærervejledningen ikke gå i detaljer og løse konkrete skriveproblemer for eleverne, men have karakter af en mere overordnet feedback, som udfordrer eleven til selvstændig problemløsning. Vejlederne skal sikre, at elevens arbejde ikke overlapper tidligere opgaver skrevet i fagene. Her kan vejlederne konsultere teamets øvrige lærere for en sådan orientering. Elevens opgave skal ligge i forlængelse af, hvad der tidligere er arbejdet med i fagene.

Skolen udpeger eksaminator, og ministeriet udpeger censor, og det gøres sådan, at de tilsammen dækker de to fagområder, der indgår med størst vægt. Censor får tilsendt rapporten ca. 14 dage før eksaminationen. Censor og eksaminator skal ikke give en særskilt bedømmelse af den.

Man kan for overskuelighedens skyld inddele processen med udarbejdelse af rapport i det internationale område i fire faser:

Faser	Elev	Lærer/-e	Kalender (2008)
Før rapportudarbejdelse			
<u>Fase 1:</u> Valg af fagområder og emne, som eleven ønsker at skrive rapport i	Søger, udvælger og præsenterer ideer og udspil til fagområder og emner	Lærerne i det internationale område konsulteres	Foregår fx i den periode, hvor lærerne afholder kursusforløb Fx uge x – 1-2 dage
<u>Fase 2:</u> Problemformulering	Udarbejder problemformulering	Vejlederne støtter evt. eleven heri	
	Afleverer problemformulering	Vejlederne godkender den	
Rapportudarbejdelse			
<u>Fase 3:</u> Skrivefase	Individuel besvarelse af problemformulering	Vejlederne giver overordnet feedback	Fx uge y - 5 dage
Evaluering			
<u>Fase 4 A:</u> Eleven udtrækkes til prøve på grundlag af rapport:	Forberedelse af mundtlig præsentation af rapport med fremhævelse af styrker ved rapporten	Eksaminator forbereder, hvilke af rapportens problemstillinger eksaminanden skal uddybe. Censor modtager rapporten 14 dage før prøven og orienterer sig heri	Eleverne: Fx hjemmearbejde
<u>Fase 4 B:</u>	Eksaminand	Eksaminator – censor	Prøven placeres inden for perioden 1.

Eksamination:		Bedømmelsen bygger på elevens mundtlige præstation på grundlag af rapporten	marts – 25. april
---------------	--	---	-------------------

Eksamination

Eksaminationstiden er ca. 30 minutter pr. elev og indbefatter votering. Der gives ingen forberedelsestid. Eksaminanden medbringer sin rapport i prøvelokalet samt evt. materialer i tilknytning til sin præsentation. Ønsker eksaminanden at anvende elektronisk præsentation, er det tilladt, hvis det er praktisk muligt for skolen. Det er vigtigt på forhånd at gøre eleverne opmærksom på, at præsentationen fungerer bedst, hvis der ikke læses direkte op fra et manuskript. Eksaminandens mundtlige præsentation har en varighed af ca. 10 minutter. Eksaminationen tager udgangspunkt i eksaminandens præsentation og fremlæggelse af centrale problemstillinger i rapporten med efterfølgende samtale mellem eksaminator og eksaminand. Censor kan inddrages i eksaminationen.

Præsentationen kan i uprioriteret rækkefølge bl.a. rumme en redegørelse for projektets indhold, herunder en begrundelse for de valgte faglige problemstillinger, en redegørelse for de metodiske overvejelser og for de deltagende fags særlige kendetegn og bidrag til udfoldelse af problemstillingerne, en vurdering af de anvendte teoriers værdigrundlag og anvendelighed, overvejelser over den praktisk-teoretiske sammenhæng i projektet samt overvejelser over eksaminandens faglige udvikling i løbet af studieområdet, herunder hans/hendes brug af varierende arbejdsformer og studiemetoder.

Der er alene tale om en bedømmelse af den mundtlige præstation på grundlag af rapporten. Bedømmelsen er en helhedsvurdering heraf (det er en fuldstændig parallel til prøven i erhvervs-case). Det internationale område indgår med vægten 1 på eksamensbeviset.

5.3 Bedømmelseskriterier

Læreplanen anfører, at:

” Bedømmelsen er en vurdering af, i hvilket omfang eksaminandens præstation lever op til de relevante mål for studieområdet. Eksaminanden skal herunder kunne:

- *anvende faglig teori og metode*
- *argumentere fagligt*
- *perspektivere egne løsninger*
- *forholde sig kritisk til rapportens metodebrug samt til egne konklusioner*
- *reflektere over arbejdsformer og arbejdsprocesser i lyset af sin faglige udvikling i løbet af studieområdet del 2*
- *formidle sit arbejde.*

Bedømmelsen sker på grundlag af en helhedsvurdering.”

Ud over bedømmelsen af i hvor høj grad eksaminanden kan opfylde studieområdets mål, herunder de faglige mål i tilknytning til det internationale område, bedømmes eksaminanden på sin evne til at kunne

- anvende faglig teori og metode
- argumentere fagligt
- perspektivere egne løsninger
- forholde sig kritisk til rapportens metodebrug samt til egne konklusioner
- reflektere over arbejdsformer og arbejdsprocesser i lyset af sin faglige udvikling i løbet af studieområdet del 2
- formidle sit arbejde.

Med formuleringen om at eksaminanden skal forholde sig til faglige problemstillinger og metodeanvendelse i denne forbindelse, knytter bedømmelseskriterierne an til studieområdets formål, hvor det blandt andet hedder: I studieområdet fremmes elevernes evne til ”*at producere viden om praktisk-teoretiske problemstillinger af almen, økonomisk og samfundsmæssig karakter*”, og længere nede ”*I studieområdet udvikler eleverne deres evne til at sammenholde viden og metoder fra forskellige fag ...* ” og foretage ”*refleksioner over egen studiepraksis*”.

5.3.1 7-trinsskalaen

Eleverne bedømmes fra og med august 2006 efter 7-trinsskalaen.

Her følger et eksempel på karakterbeskrivelser for det internationale område for tre udvalgte karakterer

Det internationale område

7-trinsskala		Studieområdet del 2 Det internationale område
Karakter	Beskrivelse	Mundtlig flerfaglig prøve på grundlag af rapport
12	<i>Fremragende</i> præstation, der demonstrerer udtømmende opfyldelse af fagets mål, med ingen eller få uvæsentlige mangler	Eleven kan med stor sikkerhed og selvstændigt foretage analyse og vurdering af kulturelle, historiske og samfundsøkonomiske forhold ud fra rapporten, argumentere fagligt og perspektivere egne konklusioner. Eleven kan systematisk og på en selvstændig måde med ingen eller få uvæsentlige mangler kombinere og anvende faglige teorier og metoder samt forholde sig kritisk til rapportens metodebrug samt til egne konklusioner. Eleven kan på en veldisponeret og selvstændig måde reflektere over sin faglige udvikling, herunder sin brug af arbejdsformer og studiemetoder i løbet af studieområdet del 2. Endvidere kan eleven med kun uvæsentlige mangler besvare uddybende spørgsmål.
7	<i>God</i> præstation, der demonstrerer opfyldelse af fagets mål, med adskillige mangler	Eleven kan med rimelig sikkerhed og i nogen grad selvstændigt foretage analyse og vurdering af kulturelle, historiske og samfundsøkonomiske forhold ud fra rapporten, argumentere fagligt og perspektivere egne konklusioner. Eleven kan på en sammenhængende

		måde med adskillige mangler anvende faglige teorier og metoder samt forholde sig kritisk til rapportens metodebrug samt til egne konklusioner. Eleven kan med en rimelig sammenhæng i sin fremstilling redegøre for sin faglige udvikling, herunder sin brug af arbejdsformer og studiemetoder i løbet af studieområdet del 2. Endvidere kan eleven med adskillige mangler besvare uddybende spørgsmål.
02	<i>Tilstrækkelig</i> præstation, der demonstrerer den minimalt acceptable opfyldelse af fagets mål.	Eleven kan med nogen usikkerhed og med en ringe grad af selvstændighed foretage analyse og vurdering af kulturelle, historiske og samfundsøkonomiske forhold ud fra rapporten, argumentere fagligt og perspektivere egne konklusioner. Eleven kan på en usammenhængende og usikker måde demonstrere et kendskab til faglige teorier og metoder samt forholde sig til rapportens metodebrug samt til egne konklusioner. Eleven kan på en usammenhængende og usikker måde beskrive sin faglige udvikling, herunder sin brug af arbejdsformer og studiemetoder i løbet af studieområdet del 2. Endvidere kan eleven i mindre grad besvare uddybende spørgsmål.

Der henvises for yderligere viden om 7-trinsskalaen til bekendtgørelsen samt til den vejledende informationspjece herom.

6. Paradigmatiske forløb

Kapitlet rummer et afsnit med et paradigmatiske eksempel det internationale område, et afsnit med et idékatalog med 8 bud på emneforløb i det internationale område.

Endelig er der et afsnit, hvor der er givet 7 eksempler på overordnede emner til det internationale område. Der er vist, hvilke fagmål og hvilket stof de enkelte fag kan bidrage med til det overordnede emne. Det er selvfølgelig ikke udtømmende. Men tanken er at gøre det muligt både at understøtte arbejdet i de pågældende fag og arbejde med at leve op til målene for det internationale område. Hvert emne er udfoldet i en manchete, der demonstrerer forskellige vinklinger af emnet. I forlængelse af manchetten er der anført et til to eksempler på elevproblemformuleringer og nævnt, hvilke fagkombinationer det drejer sig om.

6.1 Eksempler det internationale område

Studieområdet del 2 skal opfattes som et sammenhængende forløb, hvor lærerne skal etablere en progression fra arbejdet med erhvervs-case til det internationale område. I det internationale område kvalificeres elevernes evne til at gennemføre sammenlignende internationale kulturstudier med inddragelse af fortid og nutid. Eleverne kommer på en opgave, der med hensyn til kompleksitet og krav om selvstændighed peger mod videre uddannelse. De bevæger sig fra at være gymnasieelever til at få etableret et grundlag for at studere.

Det internationale område er et emneforløb, hvor der er fokus på fagene dansk, fremmedsprog, samtidshistorie og international økonomi. I forløbet skal brugen af metoder og modeller fra den humanistiske fagrække og den samfundsvidenskabelige fagrække supplere hinanden.

Skolerne tilrettelægger selv forløbet. Det kan kombineres på utallige måder: 5 x 2 dage, hvor der arbejdes med temaer/projekter, 10 x 1 dag, 2 x 5 dage mv.

Emneforløbet kan tilrettelægges som et samlet studie af en international 'kultur-case', hvor casen udvikles gennem et problemorienteret projektarbejde i grupper og individuelt. Undervisningen kan som i studieområdet del 1 tilrettelægges over modellen 'fra projekt til fag og tilbage til projekt', hvor fagenes undervisning målrettet bidrager til at kvalificere elevernes projektstudier. Eleverne øver indflydelse på planlægningen af arbejdet, og der etableres evalueringsprocesser, hvor de reflekterer over deres faglige og kompetencemæssige udvikling gennem gymnasieårene. Eleverne skal udvikle selvstændighed i arbejdet i det internationale område og kunne forvalte en sådan.

6.1.1 Individet i det globale samfund

Individet i det globale samfund	
Formål	
Mål	<p>Eleverne skal foruden de faglige mål kunne</p> <ul style="list-style-type: none"> • kombinere fagenes metoder og kunne skabe sammenhæng i faglig viden inden for det enkelte fag og mellem fagene • vurdere teoriens værdigrundlag og anvendelighed som redskab for analyse af virkelighedsnære forhold • anvende fagligt relevante studiemetoder og teknikker • anvende forskellige arbejdsformer selvstændigt og produktivt • anvende it på en selvstændig måde til løsning af forskelligartede problemstillinger i fagene og i samspillet mellem fagene, herunder videreudvikle deres evne til kritisk søgning af informationer • reflektere over studiemetoder, arbejdsformer og kompetenceudvikling <p>Eleverne skal inden for emnets faglige mål kunne</p> <ul style="list-style-type: none"> • analysere og vurdere aspekter af udviklingen i menneskesyn og værdigrundlag i det kulturelt globale samfund • anvende kulturteori i forbindelse med indsamling og bearbejdning af informationer om fremmedsprogede kulturer i et land, en region eller en virksomhed • anvende metoder til analyse og vurdering af informationer om samfundsøkonomiske og sproglige forhold samt begivenheder i tilknytning til udviklingen i det globale samfund • formidle kulturel, historisk og/eller samfundsøkonomisk viden til almen og erhvervsmæssig brug

Kernestof	<ul style="list-style-type: none"> • Internationaliserings- og globaliseringsteori • Forholdet mellem rige og fattige regioner og udviklingen i den globale arbejdsdeling • Centrale globale markedsøkonomiske og politiske aktører, herunder EU (udenrigshandel, handelsteorier og handelssamarbejde) • Kultur- og bevidsthedshistoriske fremstillinger • Kulturmødet mellem europæisk og ikke-europæisk kultur og udviklingen heri • Metoder til informationsindsamling og – behandling
Didaktik	<p>Den problemorienterede arbejdsform dominerer arbejdet med emnet. Den suppleres med læreroplæg og gæsteforelæsninger på områder, hvor eleverne markerer et behov for yderligere viden. Eleverne arbejder i grupper med at kvalificere deres fagligt metodiske arbejde med problemstillinger i relation til emnet. Læreren fungerer her som vejleder.</p>
Arbejdsformer Produktformer It	<p>Læreroplæg - i form forelæsninger med forskellige faglige vinklinger på individet i det globale samfund samt formidling af relevante teorier og metoder.</p> <p>Gruppearbejde - til indsamling, selektering og bearbejdning af empirisk materiale, bearbejdning og vurdering af teoristof med henblik på, hvilke begrebsdannelser og metoder der vil være relevante at inddrage, til opstilling af problemformulering mv.</p> <p>Klassediskussion - til formidling og dokumentation af resultater på klassen og elektronisk kommunikation samt til debatter.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Mix-undervisning / virtuel undervisning – til materialesamling, linksamlinger og conferencesystemer for elevgrupper og lærer • Elektronisk portfolio-skrivning i grupper og individuelt • Problemformulering og disposition. Mundtlige fremlæggelser og debat • Processkrivningsforløb i tilknytning til rapportarbejde • Rapport <ul style="list-style-type: none"> • Kritisk informationssøgning • Elektronisk portfolio • Konference- og vidensdeling
Evaluering	<p>Den løbende evaluering finder sted ved afslutningen af hver temadag i den elektroniske refleksionsskrivning.</p> <p>Lærerteamet gennemser elevernes refleksionsskrivninger og giver feedback via skolens conferencesystem til de enkelte elever eller</p>

	grupper.
Tilrettelæggelse	<p>Omfang</p> <p><i>Model 1:</i> 2 x 5 sammenhængende dage fordelt på 5 temadage og 5 dage til elevens individuelle opstilling af problemformulering med efterfølgende godkendelse i lærerteamet og rapportudarbejdelse</p> <p><i>Model 2:</i> Parallelundervisning i fagene i et antal uger op til temadagene</p> <p>7 (evt. sammenhængende) temadage (fx efterår 3. år)</p> <p>Parallelundervisning i fagene (ca. 2-3 uger), hvor der foregår en efterbehandling af temadagene, og hvor eleverne individuelt indkredser problemstillinger af interesse for rapportskrivningen i foråret</p> <p>5 sammenhængende dage til elevens individuelle opstilling af problemformulering med efterfølgende godkendelse af lærerteamet og rapportudarbejdelse (fx forår 3. år)</p> <p>Det overordnede emne for de 5 temadage er: <i>Individet i det globale samfund</i></p> <p>Følgende emneområder skal indgå for at dække målene for det internationale område:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Det nationale, det internationale og det globale • Handel og økonomi i en globaliseret verden • Den nationale kultur i en globaliseret verden • Sprog og kommunikation i en globaliseret verden • Menneskesyn og menneskelige værdier i en globaliseret verden <p>Der vil generelt kunne opstilles mange andre mulige vinklinger af det overordnede emne.</p> <p>Temadag 1</p> <p>Dagens fokus: Diverse vinklinger af ”Individet i det globale samfund”</p> <p>1 time</p> <p>Læreroplæg med indledende præsentation af mulige vinkler på emnet. Uddeling af en tekstsamling (ca. 100 sider), der rummer et udvalg af de enkelte fags faglige indfaldsvinkler på emnet.</p> <p>Dannelse af projektgrupper, rollefordeling for dagens arbejde diskuteres, herunder hvem der tager referat af de enkelte indslag.</p> <p>Det gøres klart for hver enkelt elev, at de 5 temadages arbejde kommer til at udgøre et solidt grundlag for hver enkelt elevs efterfølgende rapportudarbejdelse. Endvidere skal det gøres klart, at deres individuelle valg af emne og udarbejdelse af problemformulering først finder</p>

	<p>sted i forbindelse med de 5 sammenhængende dage placeret i perioden fra 1. marts til 25. april.</p> <p>3 timer</p> <p>En række forskellige indslag spændende fra foredragsholdere, over film og tv-indslag, plancher til forskellige elev-/læreroplæg – evt. i form af workshops</p> <p>1 time</p> <p>Gruppernes faglige refleksioner over temadagen i elektronisk arbejdsportfolio, herunder opsummering af definitioner, begreber, konklusioner og refleksioner i øvrigt samt notater om arbejdsformer i lyset af eget udbytte.</p> <p>Temadag 2</p> <p>Arbejdsform: Mix-undervisning – virtuel undervisning</p> <p>4 timer</p> <p>Grupperne udarbejder referat af diverse materialer i kompendiet og lagrer det elektronisk i den dertil oprettede mappe.</p> <p>Elektronisk konference med gruppernes indledende kommunikation om deres mulige vinklinger af emnet.</p> <p>Gruppearbejde med kritisk informationssøgning og selvstændige studier i udvalgte problemstillinger inden den endelige afgrænsning af problemstilling finder sted.</p> <p>Grupperne træner opstilling af problemformulering. Krav til problemformuleringen er, at den skal række ud over en enkeltfaglig vinkel på det overordnede emne og mindst tre fag skal indgå heri.</p> <p>1 time</p> <p>Gruppernes faglige refleksion over dagens forløb, herunder opsummering af definitioner, begreber, konklusioner og refleksioner i øvrigt samt om arbejdsformer i lyset af eget udbytte.</p> <p>Temadag 3</p> <p>Arbejdsform: Mix-undervisning, gruppefremlæggelser</p> <p>3 timer</p> <p>Endelig fastlæggelse af vinkling og problemstillinger samt angivelse af, hvilke metoder og indhold der kan understøtte arbejdet hermed. Det er en vurderingssag, om eleverne magter mere materiale end den uddelte tekstsamling på 100 sider samt førstedagens film, foredrag mv., men hvis 'ja', kan de foretage supplerende (kritisk) materialesøgning på nettet og biblioteket.</p> <p>Problemformulering udarbejdes nu af hver enkelt elev med støtte i sin arbejdsgruppe og en disposition for, hvad rapporten vil kunne indeholde, opstilles.</p> <p>1 time</p> <p>Gruppernes faglige refleksion har fokus på, inden for hvilke faglige områder der vil være behov for at hente yderligere viden for at kunne besvare de opstillede problemformuleringer.</p> <p>1 time</p> <p>Eleverne fremlægger deres problemformuleringer og giver hinanden</p>
--	--

respons herpå, herunder er særligt opmærksomme på, at problemformuleringen ikke er enkeltfaglig, men rummer mindst 3 fagområder.

Temadag 4

Dagens fokus er mundtlig formidling

3 timer

Debatforum: en repræsentant fra hver gruppe sidder i panelet. Hver paneldeltager leverer et oplæg af ca. 10 minutters varighed med grundlag i gruppens faglige arbejde med emnet, herunder gruppens forskellige vinklinger af emnet.

Øvrige deltagere i debatten går ind med uddybende spørgsmål og med uddybende viden om problemstillingerne.

Paneldiskussionen afsluttes med en opsummering af debattens konklusioner og en vurdering af, om debatten har rejst nye spørgsmål og problemstillinger, der kræver tilegnelse af ny viden og research.

Ordstyrerjobbet er vigtigt, og kan på 3. år bestrides af særligt kvalificerede elever.

1 time

Grupperne samler op på konklusionerne fra debatten med fokus på faglige refleksioner. Hvad har debatten yderligere tilført af viden om deres problemstillinger? Problemformuleringer og dispositioner justeres eventuelt.

1 time

Eleverne tager i arbejdsgrupperne stilling til, hvad de mangler af yderligere viden for at kunne udarbejde en rapport – og om de kan nå de opstillede mål gennem deres arbejde hermed.

Temadag 5

Arbejdsform: Forelæsninger

Eleverne har meldt sig ind på et antal forskellige forelæsningsstilbud, som de har behov for at få viden om.

Forelæsningserne rummer generelle og principielle vinklinger fra fagene.

Forelæsningserne placerer sig inden for følgende helt overordnede områder:

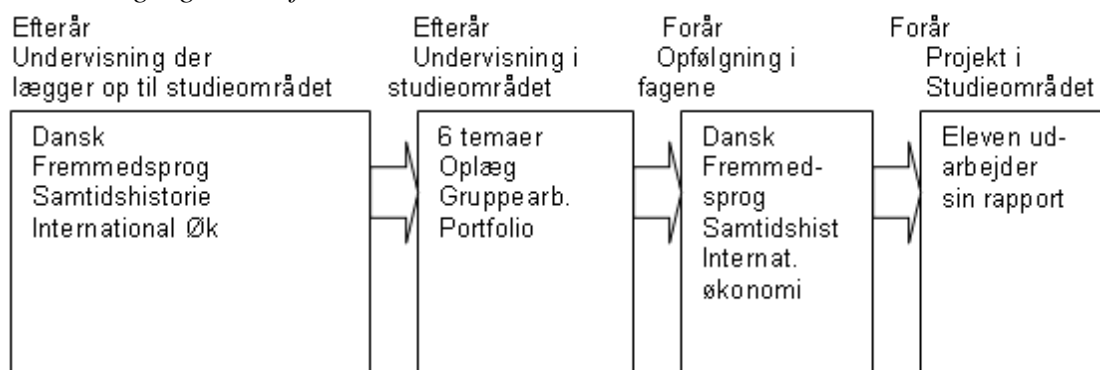
- Det nationale, det internationale og det globale
- Handel, økonomi og politik i en globaliseret verden, herunder EU
- Kulturmødet mellem europæisk og ikke-europæisk kultur
- Den nationale kultur i et historisk og nutidigt lys
- Mv.

Eleverne skal således selv ved hjælp af deres arbejdsgruppe søge at sammenkoble denne viden på tværs af fagene og arbejde med at få den erhvervede viden til at understøtte udfoldelsen af deres problemformulering.

Vælger skolen/teamene at organisere det internationale område ud fra model 2, kan det være en idé at placere de 5 sammenhængende temadage ultimo efterår 3. år og de 5 sammenhængende dage til rapportudarbejdelse inden for den anførte tidsramme om foråret 3. år, sådan at fagene gennem parallelundervisning får mulighed for at understøtte det internationale område. Det kan også gøres gennem en studietur til et udvalgt land, hvor nogle praktisk-teoretiske problemstillinger kan blive belyst.

Det, der taler for denne model er, at udstrækningen af arbejdet med det internationale område over tid kan betyde, at eleverne kan nå at kapere viden og anvendte metoder, dvs. eleverne får tid til, at arbejdet bundfælder sig, sådan at de mere reelt kan leve op til målene for studieområdet. Et andet forhold er, at den internationale dimension i større eller mindre udstrækning i forvejen vil være til stede i fagene og dermed i studieretningerne. Det, der kan tale imod modellen, er, at studieretningsprojektet kommer imellem de to opdeltede arbejdsfaser, og det kan medvirke til, at eleverne 'glemmer' den indhøstede viden. Endvidere vil den internationale dimension måske ikke kunne indgå lige godt i alle fag og studieretninger, fordi der kan være vægtet nogle særlige profiler.

Skematisk gengivelse af model 2

Der er i det skitserede forløb søgt etableret en progression i arbejdsformer i forhold til erhvervs-case gennem anvendelsen af den problemorienterede arbejdsform.

Når de 50 timer omregnes til lektioner, kan der blive plads til to temadage á 6 lektioner ud over de 2 x 5 dage, inden eleverne skal udarbejde deres individuelle rapport over 5 dage. Boksen skitserer et eksempel på, hvordan de to dage (6. og 7. dag) kan understøtte den kommende rapportudarbejdelse.

Dag 6:

3 lektioner

Eleverne sammensætter hver især deres individuelle præsentationsportfolio og besvarer de af lærerne opstillede spørgsmål med relation til faglig udvikling og erfaringer med arbejdsformer og arbejdsprocesser i løbet af studieområdet. Den type overvejelser indgår som et element i rapporten.

De planlægger deres mundtlige præsentation heraf på klassen.

3 lektioner

Hver elev fremlægger sammen med sin gruppe sit syn på egen faglige udvikling i gruppen. Der udpeges opponentergrupper, der giver respons ud fra responskema. Afsluttende evaluering og diskussion på klassen.

Dag 7

2 lektioner

Læreroplæg om de fx 6 faglige emner, som eleverne vurderer, at de vil vælge deres emne indenfor. Læreroplæggene afvikles parallelt 3 og 3. (Her kan det være en ide at slå flere klasser sammen, så man ikke sidder med fx 8 - 10 tilhørere til hvert oplæg) Eleverne vælger frit, hvilke to oplæg de ønsker at høre.

1 lektion

Repetition af rapportkrav mv.

3 lektioner

Eleverne arbejder individuelt med informationssøgning, indkredsning af problemstilling og begynder måske så småt på en processuel udarbejdelse af problemformulering med læreren som vejleder.

8.-12. dag

Rapportudarbejdelse.

Se hertil under 5.2 Prøveformer det internationale område, hvor et forslag til faserne i elevernes og lærernes arbejde frem til eksaminationstidspunktet er skitseret.

Eleverne udarbejder deres rapporter, der ud over fagligt metodiske overvejelser også indeholder en redegørelse for de enkelte fags bidrag til udfoldelse af problemstillingen, hvordan fagene tilsammen fremmer en helhedsorienteret forståelse af problemstillingen samt en refleksion over deres egen faglige udvikling.

Fagene skal som nævnt i forløbet hver især medvirke med relevante faglige materialer til et kompendium på ca. 100 sider til en belysning af emnet fra den faglige vinkel. I det følgende er den faglige vinkel udfoldet med danskfaget som eksempel.

Dansk

”Individet i det globale samfund” kan fra en danskfaglig vinkel udfoldes gennem følgende tekster, som her kan nævnes som inspiration til lærerteamet og ikke mindst dansklæreren:

- *Krøniken* som eksempel på dilemma mellem tradition og global udvikling i familieejet virksomhed
- ”Filosofisk refleksion over samfundet” i Mihail Larsen og Ole Thyssen; *Den frie tanke* (1981)
- Hans Kirk, *En Plads i Verden* (1931)
- Vilhelm Grønbech, *Kampen om mennesket* (1930)
- Harald Kidde, *Af Jærnet* (1918)
- Martin Andersen Nexø, *Pelle Erobreren, Den store Kamp* (1909)
- Klaus Rifbjerg, *Det er blevet os pålagt* (1960)
- Tage Skou-Hansen, *Det midlertidige fællesskab* (1969)
- Milan Kundera, *Uvidenheden* (2000)
- Per Højholt, *Det lånte blik* (1991)
- Sara Mathai Stinus, *Mine verdener under forandring*
- ”Danskerne og globaliseringen: Mellem det stille liv og Attac” i Bent Funder, *Dansk kulturhistorie* (2003)

6.2. Idekatalog

I det følgende er skitseret 8 manchetter med ideer til emneforløb i det internationale område. De forsøger hver især at inspirere lærerteamet til, hvad der kunne tages fat på i de 50 timer, der er afsat til arbejdet. Kataloget rummer skitserne til et "Kulturprojekt", "Migration", "Handel med kaffe", "Europæisk identitet over for fremmed indflydelse", "Import af vin", "Protestantisme versus katolicisme", "Økologi" og "International arbejdsdeling". Lærerne kan endvidere til yderligere inspiration slå op i vejledningen for almen studieforberedelse stx under 'idekatalog'.

Kulturprojekt

Kulturprojektet har til formål at øge elevernes viden om forskellige aspekter inden for begrebet kultur. Eleverne får kendskab til kulturteorier, der kan benyttes som 'værktøjer' til en form for komparativ kulturanalyse. Desuden vil eleverne kunne opnå en øget viden om dynamiske og statiske aspekter inden for begrebet kultur, som bl.a. vil muliggøre en kritisk stillingtagen til fx kulturelle debatter i medierne.

I emnet vil der blive arbejdet med forskellige kulturers værdisæt og med kulturel låntagning samt dynamik/statik inden for begrebet kultur. Forholdet mellem personlighed, subkultur og national kultur vil kunne bearbejdes. Gennem arbejdet med forskellige kulturteorier (fx Geert Hofstedes 4-D model og Fons Trompenaars 7-D model samt Gullestrups teorier om kulturel forandring) vil eleverne på en kritisk måde kunne anvende disse som analyseredskaber i forbindelse med tværkulturelt arbejde. Endvidere vil der kunne arbejdes med analyser af udvalgte værker fra renæssancen til i dag, og hvordan det historiske forløb har påvirket nutidige danske værdier.

Dansk vil kunne belyse "Skandinaviske værdier – før og nu". Der vil kunne arbejdes med ændringer i danske værdier fra renæssancen og op til nutiden gennem læsning af ældre og nyere tekster, som eleverne på en selvstændig måde bearbejder og forholder sig analytisk til med henblik på at få indsigt i renæssancens betydning for vores måde at tænke og leve på i dag. Eleverne vil kunne arbejde med effekten af velfærdssystemet på værdierne. Faget vil også kunne belyse forholdet individ - gruppe gennem en indkredsning af forholdet mellem individet og den kultur (sub-kultur og/eller national kultur), som individet identificerer sig med.

Engelsk vil kunne belyse "Theories of Culture". Der vil kunne arbejdes med Hofstedes og Trompenaars kulturteorier og teoriernes styrker og svagheder. Teorierne vil kunne anvendes analytisk på kulturer såvel som subkulturer, fx aboriginals vs. white Australians, gangs in New York vs. national culture.

Samtidshistorie vil kunne belyse "Sammenstød mellem kulturelle værdier". Her kunne indtages nogle historiske og aktuelle eksempler på kulturelle sammenstød, og disse kunne bl.a. analyseres ud fra ovennævnte kulturteorier.

Fagene engelsk, dansk, samtidshistorie kan indgå.

Migration

Et emneforløb om migration vil kunne sætte fokus på vandringer før og nu: indvandring, udvandring og urbanisering. Der vil kunne arbejdes med lokalisering af produktionsfaktorer før og nu, herunder tilgængelighed af produktionsfaktorer, omkostningsminimering og outsourcing. Endvidere kan der arbejdes med udviklingen i migrationen i brede træk i Europa og Amerika de seneste 100 år samt de kulturelle og økonomiske konsekvenser, som dette fænomen har medført. Emnet kan også vinkles på en sådan måde, at der arbejdes med identitet og kultur med fokus på migration og kulturskift. Eleverne vil kunne reflektere over lokaliseringen af menneskelige og materielle ressourcer i forskellige perioder og anvende relevant kulturteori i tilknytning til arbejdet med kulturmøder.

Emnet kan fx belyses i forhold til landene: Nordafrika – Spanien / Mexico – USA under hovedoverskrifterne: indvandring og integration, arbejdsmarked, byudvikling, politik og økonomi.

Der vil kunne perspektiveres til danske og europæiske forhold ved at lade eleverne foretage gruppevis informationssøgning. Her vil kunne indgå emnerne: Urbanisering i Danmark; eksempler på vandringer, historiske og aktuelle; vandringer i det nye EU; lokalisering af produktionsfaktorer før og nu; eksempler på outsourcing.

Emnet vil fx kunne tilrettelægges som 2-3 temadage, hvor der er fokus på kritisk informationssøgning og behandling og mundtlig formidling på grundlag af synopsis samt på elevernes evne til at anvende de relevante faglige metoder på en selvstændig måde.

Fagene international økonomi, samtidshistorie, spansk/engelsk og evt. dansk kan indgå.

Handel med kaffe

Emneforløbet ”Handel med kaffe” har til formål at belyse u-landenes problemer og perspektivere disse i forhold til de globale handelsmønstre. International økonomi, engelsk, samtidshistorie og dansk vil i fagene kunne lægge op til de to temadage med relevante emner i forhold hertil. For international økonomis vedkommende vil monoeksport kunne bidrage til en bedre forståelse af problemer for lande med et primært eksportprodukt.

Der kan i projektforløbet arbejdes med problemstillinger som sammenhæng mellem kaffepriser og den økonomiske situation i et kaffeproducerende land, eksempelvis Nicaragua. Forløbet kan sammenligne forskellige kaffeproducerende lande. Eleverne kan undersøge kaffens kulturhistorie, herunder kaffen som nydelsesmiddel i Danmark. I den sammenhæng kan der arbejdes med materiale om kaffehusenes opblomstring i 1800-tallet. Der vil kunne arbejdes med politisk forbrug og råvarekarteller, herunder kaffekarteller.

Projektet kan tage udgangspunkt i et foredrag med person fra Danida eller anden organisation med rodfæste i u-landsarbejde. Endvidere kan person fra kaffeimportfirma fungere som gæstelærer.

Fagene international økonomi, engelsk, samtidshistorie / dansk kan indgå.

Europæisk identitet versus fremmed indflydelse

Emneforløbet ”Europæisk identitet versus fremmed indflydelse” vil kunne belyse den fælles europæiske identitet set i lyset af en stadig tiltagende amerikansk indflydelse på europæisk kultur og i særdeleshed på europæisk ungdomskultur. Endvidere vil der kunne arbejdes med en henholdsvis nordisk og mediterræn kulturkreds, og der vil kunne foretages sammenlignende reklameanalyser som dokumentation på en amerikansk indflydelse. Emnet vil kunne belyse kulturbegrebet og anvende det som analyseredskab i en undersøgelse af dansk vs. italiensk vs. amerikansk kultur. Og der vil kunne foretages sammenlignende analyser af detailhandelsstrukturen i de nævnte lande.

Samtidshistorie vil kunne belyse Danmark som nationalstat samt Danmark – Europa før 1864. Der vil kunne arbejdes med Italiens samling 1861 / Victor Emmanuel II – Garibaldi samt med EU's historie og grundideer.

Engelsk vil kunne belyse USA's forhold til Europa. Dansk – italiensk immigration, frihedskrig, verdenskrig. Der vil kunne arbejdes med USA som supermagt i dag versus Europa (her: Danmark og Italien), eksemplificeret gennem Mc Donalds, Levy's, musik, 7-11 mv. Der kan arbejdes med forskelle og ligheder i indflydelse i Danmark hhv. Italien, herunder med hvilke fælles europæiske træk, der kendetegner de to lande. Endvidere kan USA's indflydelse i Europa og specifikt i de to lande inddrages.

Dansk vil kunne arbejde med reklameanalyse, herunder amerikanske firmaers reklamer i dagblade og tv i hhv. Italien og Danmark, og hvordan amerikaniseringen viser sig. Der vil kunne arbejdes med kulturbegrebet og komparative studier om forholdet mellem dansk identitet vs. italiensk identitet. Det vil kunne udbredes til en tværkulturel sammenligning Danmark – Italien - USA.

Italiensk vil kunne belyse italiensk madkultur i forhold til dansk. Hvad spiser man, hvornår spiser man, sprog knyttet til madkultur mv. Der kan arbejdes med udarbejdelse af spørgeskemaer til hhv. danske (på engelsk) og italienske (på italiensk) brugere af Mc Donalds og almindelige restauranter. Hvis udveksling, kan de indgå i den sammenhæng, hvis ingen udveksling, kan der evt. foregå et virtuelt samarbejde med en partnerskole i Italien.

Afsætning indgår ikke i det internationale område i studieområdet, men faget kan evt. i et parallelforløb understøtte projektforløbet gennem en belysning af USA's indflydelse på detailhandelsstrukturen i Europa. Faget vil kunne belyse udviklingen af malls franchising koncepter samt undersøge reklamer og vareudbud i hhv. Italien og Danmark.

Der kunne evt. stilles krav om, at der udarbejdes rapporter på engelsk.

Forløbet vil kunne tilrettelægges i tilknytning til en udvekslingsrejse, men vil også kunne organiseres som et sammenhængende projektforløb i Danmark. Er der tale om udveksling, kan besøgene anvendes til feltstudier i forhold til kultur- og identitetsbegrebet samt evt. i forhold til undersøgelser af detailhandelsstrukturen. Spørgeskemaer til interviews kan bruges på stedet og efterfølgende indgå i elevernes analyser og refleksion over faglige forhold i tilknytning til emnet.

Fagene samtidshistorie, engelsk, italiensk, dansk og evt. afsætning kan indgå.

Import af vin

I emneforløbet ”Import af vin” skal der som udgangspunkt tages stilling til, hvilket vinproducerende land eleverne ønsker at arbejde med. Valg af land kan evt. hænge sammen med et konkret udvekslingsbesøg i og fra landet.

Emneforløbet kan belyse problemstillinger vedrørende import af varer til Danmark, og hvordan et videresalg til danske kunder foregår, belyst med vin som eksempel. Der kan i tilknytning til vinproducerende virksomheder arbejdes med virksomhedsform, regnskaber mv. Forløbet organiseres som et antal temadage.

Der vil kunne arbejdes med problemstillinger som idegrundlag og handlingsplan, virksomhedsform, indblanding fra offentlige myndigheder, lovkrav, valutaproblematik, budget for etablering og drift, kapitalfremskaffelse, de fire P'er, distribution, internationale juridiske regler og vinens kulturhistorie, herunder dens indflydelse på den danske madkultur. Endvidere vil der kunne arbejdes med litterære tekster om, hvordan vin 'besynges' i litteraturen.

Projektet kan implicere besøg i dansk bank omkring emner som opstart af virksomhed, internationale betalinger mv. Der kan afholdes foredrag ved lokal vinimportør og evt. besøg hos vinbonde/vinslot, hvis udveksling er inde i billedet.

Arbejds-, rapporterings- og konferencsprog vil kunne være engelsk.

Fagene international økonomi, fremmedsprog, samtidshistorie/dansk kan indgå. Emnet forudsætter endvidere, at eleverne trækker på deres viden fra erhvervs-case, og/eller at afsætning og virksomhedsøkonomi evt. indgår i parallellforløb om emnet, samt at der evt. hentes støtte i den faglige undervisning i erhvervsret på 3. år.

Protestantisme versus katolicisme

Emneforløbet ”Protestantisme versus katolicisme” vil kunne belyse forskellige kulturbaggrunde i Europa. Vælges landene England og Irland, vil der kunne arbejdes med den engelske, irske og den danske kultur, herunder analyse af udvalgte tekster, hvor tro samt familiestrukturer og kønsroller står centralt.

Der vil kunne indgå en sammenlignende analyse af Irland vs. England, herunder fordrivelsen fra landområderne & The Great Potato Famine, Irlands skabelse som republik (film: Michael Collins) og IRA & Ulster (In the Name of the Father / The Crying Game).

Endvidere vil der kunne arbejdes med reformationen, katolicisme versus protestantisk etik og The Anglican Church. Carl TH. Dreyers film over Kaj Munks ”Ordet” og Lars von Triers film ”Breaking the Waves” kunne indgå her. Familiestrukturer og kønsroller i katolske hhv. protestantiske samfund kan belyses. Og der vil kunne inddrages tekster, der på forskellig vis demonstrerer, hvordan troen samt familiestrukturen og kønsrollerne historisk ændrer sig. Endelig vil gruppepsykologi og kollektive fjendebilleder (fx Tyskland og Sverige) kunne belyses.

Indgår forløbet i forbindelse med en udveksling, kan klasserne anvende hinanden som autentiske kilder. Informationsudveksling og debat kan inden og efter rejsen foregå virtuelt. Under besøgene i hhv. Irland / Nordirland og DK kan der arrangeres møde med præster, politikere og historikere til uddybelse af temaet samt kirkebesøg og eventuelt overværelse af gudstjeneste. Der kan ligeledes udarbejdes spørgeskemaer til interviews / meningsmålinger, som kan anvendes til efterfølgende analyse og refleksion.

Fagene samtidshistorie, engelsk og dansk vil stå centralt i et sådant samarbejde. Men afsætning vil også kunne bidrage gennem et parallelarbejde i faget med udarbejdelse af en profil af det nordiske & republikken Irlands arbejdsmarked med fokus på eksport.

Økologi

Det økologiske råderum er en vigtig faktor set ud fra såvel et globalt som et europæisk og et dansk synspunkt. Danskerne har i en lang periode haft en forestilling om, at de er førende på verdensmarkedet med økologiske varer og produkter. Men spørgsmålet er, om det er en korrekt antagelse? Et projektforbøb herom vil kunne give eleverne en dybere indsigt i vigtigheden af en bæredygtig international udvikling.

Projektforbøbet vil kunne belyse økologiens betydning for individet og samfundet på både lokalt og globalt plan. Der kan foretages analyser af markedsføring og forbrugeradfærd i forbindelse med økologiske og ikke-økologiske produkter. Der kan redegøres for, hvilke tiltag henholdsvis EU og den danske regering tager i forbindelse med økologiske varer, herunder hvordan de forskellige politiske partier stiller sig til økologi.

Der vil kunne arbejdes med emneområder som forbrugernes holdning til økologisk fremstillede fødevarer og andre konsumvarer, eksempelvis tekstiler, og med hvilke oprindelseslande der er for økologiske varer. Om der i EU-regi er taget initiativer, der fremmer produktion og salg af økologiske varer sammenlignet med, hvad den danske regering gør for at fremme økologisk fremstillede varer til både hjemmemarkedet og salg til udlandet. Der vil kunne arbejdes med, om Danmark har en konkurrencefordel ved salg af økologiske varer på eksportmarkedet. Om der er konflikt mellem økonomers og økologers syn på produktion. Og endvidere om der er konflikt mellem de forskellige partiers syn på økologi. Det vil endvidere kunne belyses, hvilken indflydelse miljø, herunder økologi, har haft på litteraturen i Danmark, herunder på hvilke historiske tidspunkter denne indflydelse har gjort sig særligt gældende.

Fagene international økonomi og samtidshistorie kan indgå. Afsætning kan i parallelundervisning i faget belyse, om der er sammenhæng mellem miljømærkning og forbrugeradfærd, samt om der er forskel på markedsføringen af økologiske og ikke-økologiske produkter. Virksomhedsøkonomi kan evt. også indgå via parallelundervisning i faget.

International arbejdsdeling

Motiveringen for dette projektforbøb er, at ændringen i verdensøkonomien mod den øgede globalisering ofte er til debat. Dagspressen giver eksempler på, at det ene øjeblik får 50 mennesker på en lokal virksomhed besked om, at deres arbejde for fremtiden skal udføres af

kolleger i Ungarn, og samtidig kommer der i andre artikler meldinger om, at en anden lokal virksomhed bliver storleverandør af elektronik til Kina.

Forløbet vil kunne belyse, hvad det vil sige at leve i en global verden. Der vil kunne arbejdes med, hvordan aflønningen af produktionsfaktorerne spiller ind på, hvor produkter fremstilles, og dermed hvorfor danske virksomheder i stigende grad betragter verden som hele deres marked.

Forløbet vil kunne tage fat på emner som den internationale arbejdsdeling i et historisk perspektiv, og på, om globaliseringen er en trussel eller en udfordring. Der vil kunne arbejdes med, om det er en fordel for en virksomhed at beholde hele produktionen på danske hænder, samt om der er særlige lande/verdensdele, som lider under globaliseringen. Endelig vil eleverne kunne arbejde med at opstille et fremtidsscenario for den internationale arbejdsdeling.

Fagene international økonomi og samtidshistorie kan indgå. Via parallelundervisning i fagene kan afsætning og virksomhedsøkonomi indgå.

6.3 Syv eksempler med problemformuleringer

Problemformulering og taxonomi

Som bekendt står flerfagligheden også i centrum i det internationale område som flere andre steder i denne reform. Derfor skal fagene nå frem til en vis ensartet brug af de taxonomiske begreber, når de samarbejder om at understøtte elevernes udarbejdelse af problemformuleringer. Ud fra et ønske om enkelhed kan man fx opdele de taxonomiske begreber i to niveauer: Et deskriptivt niveau og et ræsonnerende niveau.

Det deskriptive niveau kan illustreres med begreberne:

Beskrive
Redegøre
Karakterisere
Give en oversigt

Det ræsonnerende niveau kan illustreres med begreberne:

Undersøge
Analysere
Sammenligne
Diskutere
Perspektivere
Vurdere

Hermed kan man nuancere den ofte automatiske og lidt krampagtige begrebsanvendelse á la ”redegør-analyser-vurder-opgaveform”.

Der er i det følgende vist syv eksempler på overordnede emner til det internationale område. Der er anført, hvilke fagmål og hvilket stof fagene kan bidrage med til det overordnede emne. Det er selv-

følgelig ikke udtømmende. Men tanken er at gøre det muligt både at understøtte arbejdet i de pågældende fag og arbejde med at leve op til målene for det internationale område. Hvert emne er udfoldet i en manchete, der demonstrerer forskellige vinklinger af emnet. I forlængelse af manchetten er der anført et til to eksempler på elevproblemformuleringer og nævnt, hvilke fagkombinationer det drejer sig om.

Emne: Velfærdsmodeller		
<p>Manchet: En undersøgelse af forskellige velfærdsmodeller og det grundlag de hviler på i forskellige samfund, herunder.</p> <ul style="list-style-type: none"> • den danske model, som den kendes især i Skandinavien • den liberale model, som den kendes især i angelsaksiske lande og Centraleuropa • blandingsformer <p>Undersøgelsen kan omfatte forskellige samfunds løsninger på</p> <ul style="list-style-type: none"> • sundhedsproblemer • fattigdom • lavtlønsproblematikken • økonomisk ubalance og social ulighed <p>Der kan anlægges økonomiske, samfundsmæssige, kulturelle, historiske, individuelle og psykologiske vinklinger på emnet.</p> <p>Eksempel på elevproblemformulering (engelsk og international økonomi): Jeg vil undersøge baggrunden for den store hjemløshed i de store byer i GB. I den forbindelse vil jeg komme ind på det britiske velfærdssystem og sammenligne med det danske. Jeg vil tage udgangspunkt i gadeavisen 'The Big Issue' og supplere med indlæg i dagblade og statistikker og officielle fremstillinger af sociale programmer.</p>		
Fag	Fagmål	Stof
Samtidshistorie	<p><i>Eleverne skal kunne demonstrere indsigt i den nationale, regionale, europæiske og globale udvikling og reflektere over samfundenes udviklingsmuligheder på baggrund af samspillet mellem disse niveauer.</i></p> <p><i>Eleverne skal kunne forklare samfundsmæssige forandringer som et samspil mellem kontinuitet og brud samt forholde sig reflekterende til periodeopdeling af Danmarks- og Verdenshistorien inden for de seneste ca. 200 år.</i></p>	Hovedperioder i verdenshistorien med vægt på den politiske, økonomiske og kulturelle udvikling og betydningen heraf for forholdene i Danmark. Den internationale udvikling af demokrati og menneskerettigheder.
International økonomi	<i>Eleverne skal kunne anvende viden om velfærdsmodeller, identificere væsentlige udfordringer og diskutere løsningsmodeller.</i>	Velfærdsmodeller. Økonomisk politik.
Dansk	<i>Eleverne skal kunne demonstrere kendskab til danske og internationale strømninger inden for litteratur og medier og samspillet med kultur og samfund.</i>	Realisme og socialrealisme i litteratur og kunst og samspillet med debatten i den politiske offentlighed. (Det moderne gennembrud 1870 – 1900 + 30'erne). Dokumentation af fx sociale og økonomiske problemer med velfærd eller mangel herpå. (Nexø, Aakjær, Kirk, PH m.fl.).
Engelsk	<i>Eleverne skal kunne anvende relevan-</i>	Forskellige lærebogsfremstillinger af

	<i>te hjælpemidler til erhvervelse, vurdering og formidling af ny viden om sprogområdet og globale sammenhænge.</i>	welfare, social services, privatisation, philanthropy and charity i USA og GB. Nyheds- og debattekster om social issues som poverty, homelessness, wages, NHS. Litterære tekster af John Steinbeck, George Orwell, Erskine Caldwell.
2. fremmedsprog	<i>Eleverne skal kunne læse tekster om problemstillinger inden for kultur og samfund samt forholde sig reflekterende til dem.</i>	Moderne tekster, med vægt på sagprosa. Lærebogsfremstillinger af det politiske system samt sociale og andre særlige forhold i de(t) pågældende land(e). <u>Spansk:</u> Mario Vargas Llosa: "El hablador". Carmen Laforet: "Nada". Miguel Delibes: "El camino". <u>Fransk:</u> Lydia Perréal : J'ai vint ans et je couche dehors. De hjemløses avis: "Sans-Logis". <u>Tysk:</u> Kerstin Hensel: Tanz am Kanal.

Emne: Velstand, levevilkår og livskvalitet

Manchet:

En undersøgelse af sammenhængen mellem økonomisk velstand, befolkningernes levevilkår og livskvalitet i forskellige samfund.

Undersøgelsen kan fokusere på

- indkomstforhold
- økonomisk politik
- forbrug og forbrugsmønstre
- sociale klasser
- samfundsmæssig dynamik og mobilitet

Der kan anlægges økonomiske, samfundsmæssige, kulturelle, historiske, individuelle og psykologiske vinklinger på emnet.

Eksempel på elevproblemformulering (engelsk og international økonomi):

Jeg vil undersøge om den store økonomiske vækst i Indien har haft betydning for den almindelige inder med hensyn til at opnå større velstand, bedre uddannelse, mere ligestilling for kvinder og bedre levevilkår.

Jeg vil tage udgangspunkt i nyere artikler i Newsweek og Business Week og sammenholde med statistik om indkomst-udvikling og forbrug i Indien.

Jeg vil desuden komme ind på de kulturelle og religiøse barrierer, der findes i Indien.

Fag	Fagmål	Stof
Engelsk	<i>Eleverne skal kunne anvende viden om historiske, kulturelle, samfundsmæssige og erhvervsrelaterede forhold i Storbritannien og USA til analyse og perspektivering af aktuelle forhold.</i> <i>Eleverne skal kunne anvende relevante hjælpemidler til erhvervelse, vurdering og formidling af ny viden om sprogområdet og globale sammenhænge.</i>	Statistisk materiale, politisk/økonomiske manifeste og journalistiske kommentarer. Fiktion: Writing from India og moderne indo-engelske forfattere.
International økonomi	<i>Eleverne skal kunne søge informatio-</i>	Økonomiske delsektorer/husholdning.

	<i>ner om indkomstforhold, anvende indkomstbegreber og vurdere konsekvensen i forhold til økonomiske mål.</i>	Befolkningernes indkomst. Levevilkår. Økonomiske mål.
--	---	---

Emne: Individ, identitet og nation

Manchet:
 En undersøgelse af forholdet mellem individ og samfund specielt med fokus på, hvorledes en national identitet skabes, udvikles og holdes ved lige i nationer som fx Danmark, Tyskland, England, Spanien, Frankrig eller Kina. Undersøgelsen kan fokusere på historiske, økonomiske, ideologiske og sproglige aspekter ved problemstillingen, herunder

- Hvordan, hvornår og under hvilke økonomiske og ideologiske vilkår dannedes disse nationer?
- Hvilke er de nationale symboler, og hvad består den ideologiske sammenhængskraft af?
- Hvilken indflydelse har samfunds økonomiske systemer på individet?
- Hvilken betydning tillægges sproget og kulturen i den nationale identitet?

Undersøgelsen tager sit udgangspunkt i Danmark og sammenlignes med ét eller flere af de lande, hvis sprog eleverne har.

Eksempel på elevproblemformulering (dansk og spansk):

Med udgangspunkt i en litterær analyse af Synne Rifbjergs roman "Sol og skygge" og "Huset" af Klaus Rifbjerg vil jeg undersøge, hvad stedet, sproget og kulturen gør ved folket og mennesket. For at forstå teksternes kontekst må jeg redegøre for den politiske og økonomiske udvikling i Spanien og Danmark efter 2. Verdenskrig. Min undersøgelse vil diskutere, hvordan teksterne fremstiller individets udfoldelsesmuligheder, og hvad der skaber en national identitet.

Fag	Fagmål	Stof
Samtidshistorie	<i>Eleverne skal kunne anvende kulturteorier i en analyse af kulturmøder inden for og mellem forskellige samfundsformer i tid og rum, herunder forholde sig til dansk og europæisk kultur og tankegang i relation til ikke-europæisk kultur og tankegang.</i>	Kulturmødet mellem europæisk og ikke-europæisk kultur og udviklingen heri.
International økonomi	<i>Eleverne skal kunne anvende deres viden om økonomisk teori til at redegøre for økonomiske systemer og deres betydning for kulturdannelse.</i>	Økonomisk teori Befolkningens indkomst, levevilkår.
Dansk	<i>Eleverne skal selvstændigt kunne udføre en metodisk og relevant analyse og fortolkning af litterære tekster.</i>	<i>Ex Danmark</i> National- og fædrelandssange. Nytårs- og grundlovstaler. Tekster af Grundtvig, Johs. V. Jensen, Martin A. Hansen, Benny Andersen, Klaus Rifbjerg. Outlandish m.fl. Nationalromantiske malerier. Danmarksfilm. <i>Ex Kina:</i> Elsebeth Egholm: "Opium" (2003). psykologisk thriller. Gao, Xingjian: <i>Dengang jeg købte en fiskestang til min bedstefar</i> . Gyldendal 2005. 167 sider. Elleve noveller fra det gamle og det nye Kina.
Engelsk	<i>Eleverne skal kunne analysere, fortolke og perspektivere tekster og anvende viden om historiske, kulturelle, samfundsmæssige og erhvervsrelaterede forhold.</i>	<i>Ex Kina:</i> Ha Jin, der skriver på engelsk. Desuden noveller og romaner oversat til engelsk fra kinesisk.
2. fremmedsprog	<i>Eleverne skal kunne analysere forskellige teksttyper samt sætte den enkelte tekst ind i kulturelle, samfundsmæssige</i>	Særlige træk ved grundloven i pågældende land. <u>Spansk</u> (eksempler på forfattere):

	<i>ge og litterære sammenhænge.</i>	Fernando Savater. Carlos Fuentes. Manuel Vázquez Montalbán. Leonardo Paduro. <u>Fransk:</u> Roch Carrier : La Guerre, Yes Sir! (Québec). Azouz Begags romaner/noveller. <u>Tysk:</u> Ingo Schulze: Simple Storys. Romaner af Günter Grass (fx. Mein Jahrhundert, Im Krebsgang). Værker af Max Frisch.
--	-------------------------------------	--

Emne: Migration

Manchet:

En undersøgelse af folkevandrings årsager og betydninger. Indvandring, udvandring og urbanisering, herunder:

- Hvilke økonomiske, religiøse og kulturelle bevæggrunde har der været til udvandringen til Amerika fra Skandinavien og andre europæiske lande?
- Hvilke produktions- og arbejdsmarkedsfaktorer spiller en rolle i forbindelse med urbanisering og outsourcing?
- Hvilke problemstillinger er der i forbindelse med arbejdskraftens frie bevægelighed i (det udvidede) EU?
- Hvilke sproglige, psykologiske og kulturelle udfordringer ligger der i at være immigrant (flygtning, indvandrer, fremmedarbejder, østarbejder, dansker med anden etnisk oprindelse).

Undersøgelserne kan tage udgangspunkt i en historisk forståelse for folkevandringer og perspektivere til nutidens globale vandring af højt specialiseret arbejdskraft.

Eksempel på elevproblemformulering:

(1 – samtidshistorie og dansk)

Med udgangspunkt i en litterær analyse af Karen Blixens "Af en Emigrants Dagbog" og "Ex Africa" vil jeg undersøge, hvordan det var at være hvid, arbejdsgiver og kvinde i Afrika i begyndelsen af 1900-tallet.

For at forstå teksternes kontekst vil jeg redegøre for Kenyas politiske og økonomiske situation fra år 1900.

Min analyse vil diskutere eksistentielle og kulturelle udfordringer ved at arbejde og leve i en fremmed kultur.

(2 – samtidshistorie og dansk)

Med udgangspunkt i en litterær analyse af Milan Kundera "Uvidenheden" vil jeg undersøge, hvad det vil sige at være politisk flygtning. For at forstå tekstens kontekst vil jeg redegøre for Tjekkoslavakiets historie og "Jerntæppet" i Europa efter 2. Verdenskrig.

Min analyse vil diskutere, hvad det bevidsthedsmæssigt vil sige at have to sprog og kulturer OG ingen.

(3 – samtidshistorie og tysk)

Med Udgangspunkt i Christoph Heins: "Landnahme" vil jeg undersøge, hvilke problemer, der følger ved integration i et anderledes samfund. For at forstå tekstens kontekst vil jeg redegøre for den historiske udvikling i de tidligere tyske områder.

Fag	Fagmål	Stof
Samtidshistorie	<i>Eleverne skal kunne redegøre for center-periferi-problemet og forholde sig til visioner for udviklingen i den globale velstand.</i>	Forholdet mellem rige og fattige regioner og udviklingen i den globale arbejdsdeling.
International økonomi	Eleverne skal kunne analysere økonomiske balanceproblemer, samt analysere tabeller, diagrammer og tekst vedrørende et lands erhvervsstruktur, demografi og økonomi.	Økonomiske balanceproblemer Økonomisk vækst, konjunkturforløb og international konjunkturspredning
Dansk	<i>Eleverne skal selvstændigt kunne</i>	Immigrantlitteratur, -film og -teater.

	<p>udføre en metodisk relevant analyse og fortolkning af litterære og ikke-litterære tekster.</p> <p>Eleverne skal kunne perspektivere tekster ud fra viden om historiske, kulturelle og samfundsmæssige sammenhænge.</p>	
Engelsk	<p>Eleverne skal kunne anvende viden om historiske, kulturelle, samfundsmæssige og erhvervsrelaterede forhold i Storbritannien og USA til analyse og perspektivering af aktuelle forhold.</p> <p>Eleverne skal kunne anvende relevante hjælpemidler til erhvervelse, vurdering og formidling af ny viden om sprogområdet og globale sammenhænge.</p>	<p>Nyhedstekster og baggrundsartikler om immigration og immigranter i engelsksprogede lande og regioner. Lærebogs-fremstillinger af immigrationens historie i USA, Canada, Australien og Storbritannien</p> <p>Fiktionslitteratur, der tematiserer immigranterfaringer, fx Salman Rushdie, Caryl Phillips, Hanif Kureishi, Timothy Mo.</p>
2. fremmedsprog	<p>Eleverne skal kunne analysere forskellige teksttyper.</p> <p>Eleverne skal kunne perspektivere den erhvervede viden om samfunds-, erhvervs- og kulturforhold.</p>	<p>Diverse lærebogs-fremstillinger af immigrationens omfang og udvikling.</p> <p><u>Spansk:</u> Isabel Allende: "Zorro". Javier Cercas: "La velocidad de la luz".</p> <p><u>Fransk:</u> Agota Kristof: Hier. Azouz Begag. Dany Laferrière (Haïti / Québec).</p> <p><u>Tysk:</u> Christoph Hein: Landnahme. Værker af Rafik Schami, Vladimir Kaminer.</p>

Emne: Huntingtons teorier

Manchet:

En undersøgelse af Huntingtons teorier om civilisationernes sammenstød. Herunder anføres argumenter, som støtter henholdsvis svækker hans teorier.

Eksempel på elevproblemformulering:

(1 – samtidshistorie og dansk)

Med udgangspunkt i en kort præsentation af Huntingtons teorier vil jeg foretage en undersøgelse af, hvad der ligger til grund for hans opdeling af verdens befolkning i forskellige civilisationer: Hvilke kriterier har han anvendt? Jeg vil endvidere vurdere, om Huntingtons teorier kan anvendes til at belyse diskussionen i medierne mellem moderate og yderliggående muslimer i Danmark.

(2 – samtidshistorie og international økonomi)

Jeg vil først give en redegørelse for Huntingtons teorier om civilisationernes sammenstød. Dernæst vil jeg diskutere hans påstand om, at fremtidige konflikter vil udspille sig mellem civilisationer og ikke mellem nationalstater. Endelig vil jeg vurdere, om økonomisk udvikling/økonomisk integration kan foregå på tværs af Huntingtons civilisationer.

Fag	Fagmål	Stof
Samtidshistorie	<p>Eleverne skal kunne anvende kulturteorier i en analyse af kulturmøder inden for og mellem forskellige samfundsformer i tid og rum, herunder forholde sig til dansk og europæisk kultur og tankegang i relation til ikke-europæisk kultur og tankegang.</p>	<p>Kulturmødet mellem europæisk og ikke-europæisk kultur og udviklingen heri. Væsentlige konflikt- og samarbejdsrelationer i det 20. og 21. århundrede.</p>

International økonomi	<i>Eleverne skal kunne anvende deres viden om handelsteori og udenrigshandel til at analysere økonomiske konsekvenser kultur-sammenstød kan få både på forskellige niveauer i samfundøkonomien.</i>	Handelsteori Samfundøkonomiske mål.
Dansk	<i>Eleverne skal kunne perspektivere og vurdere tekster ud fra viden om historiske, kulturelle, samfundsmæssige, æstetiske, psykologiske, kommunikative og erhvervsrelaterede sammenhænge.</i>	Kultur- og bevidsthedshistoriske fremstillinger.
Engelsk	<i>Eleverne skal kunne analysere, fortolke og perspektivere tekster og anvende viden om historiske, kulturelle, samfundsmæssige og erhvervsrelaterede forhold.</i>	Amerikanske og britiske litterære tekster om kulturmøder.
2. fremmedsprog	<i>Eleverne skal kunne analysere forskellige teksttyper samt sætte den enkelte tekst ind i kulturelle, historiske og samfundsmæssige sammenhænge.</i>	Litterære tekster om kulturmøder. <u>Spansk:</u> Materiale der belyser betydningen af NAFTA og Mercosur. Operation Dagsværk 2007: Bolivia. <u>Fransk:</u> Azouz Begag. Faïza Guène. Roch Carrier : La Guerre, Yes Sir! Materiale om den indianske befolkning i Québec. <u>Tysk:</u> Feridun Zaimoglu. Necla Kelek. Fatih Akin.

Emne: WTO og internationalt samarbejde

Manchet:

En undersøgelse af WTO's muligheder for at påvirke det fremtidige internationale økonomiske samarbejde. Undersøgelsen kan herunder behandle følgende emner:

- Frihandel
- Forskellige former for protektionisme
- Arbejdsvilkår
- Børnearbejde
- Kopi-produkter

Eksempel på elevproblemformulering:

(1 – international økonomi og samtidshistorie)

Jeg vil redegøre for samhandlen med landbrugsvarer mellem EU og Afrika.

Dernæst vil jeg ved hjælp af EU's officielle hjemmesider redegøre for, hvilke handelsaftaler eventuelle handelshindringer, der eksisterer på landbrugsområdet.

Efterfølgende vil jeg analysere, hvilken betydning handlen og eventuelle handelshindringer har for velstandsudviklingen i Afrika.

Afslutningsvis vil diskutere, hvorvidt WTO bidrager til at løse de problemer, der eventuelt er, og om muligt pege på løsninger.

(2 – international økonomi og samtidshistorie)

Jeg vil redegøre for samhandlen mellem Kina til Danmark indenfor udvalgte brancher, fx it og beklædning. Ligeledes vil jeg undersøge arbejdsmiljøet i de pågældende brancher.

Jeg vil diskutere, hvilke fordele og ulemper der er forbundet med denne handel både ud fra et økonomisk perspektiv, men også ud fra et arbejdsmiljømæssigt synspunkt. Denne diskussion vil have både et dansk og et kinesisk perspektiv.

Jeg vil afslutningsvis også diskutere, hvilke muligheder WTO har for at påvirke disse forhold.		
Fag	Fagmål	Stof
Samtidshistorie	<i>Eleverne skal kunne redegøre for center-periferi-problemet og forholde sig til visioner for udviklingen i den globale velstand.</i>	Forholdet mellem rige og fattige regioner og udviklingen i den globale arbejdsdeling.
International økonomi	<i>Eleverne skal kunne anvende viden om handelsteorier og det internationale økonomiske samarbejde til at redegøre for udviklingen i Danmarks udenrigshandel samt den globale handel.</i>	Udenrigshandel, handelsteorier og handelssamarbejde.
Dansk	<i>Eleverne skal kunne aflæse og uddrage betydning af trykte og elektroniske medietekster og kunne vurdere disse som led i en kommunikationssituation.</i>	Taler og avisartikler i forbindelse med topmøder.
Engelsk	<i>Eleverne skal kunne forstå varierede former for autentisk engelsk.</i>	Faglige tekster og nyhedstekster på engelsk, der behandler emner inden for marketing, international økonomi, kultur og samfundsforhold. Masser af tekster omhandler børnearbejde, counterfeiting og multinationals som good/bad citizens i Kina/Indien.
2. fremmedsprog	<i>Eleverne skal kunne perspektivere viden om samfunds-, erhvervs- og kulturforhold.</i>	Nyhedsartikler om økonomisk integration og samarbejde. Litterære tekster.

Emne: Individ og identitet i det globale samfund

Manchet:

En undersøgelse af, hvilke mulige identitetsdannende faktorer der kan have betydning i det globale samfund. Undersøgelsen kan herunder inddrage faktorer som:

- Referencegrupper
- Lokalsamfundet
- nationen/nationalstaten
- nationale og internationale subkulturer
- fraværet af en gruppe-identitet (selvet som identitet).

Eksempel på elevproblemformulering:

(1 – samtidshistorie og dansk)

Efter en kort redegørelse for begrebet globalisering vil jeg undersøge, om globaliseringen fører til dannelsen af en global identitet – eller om den tværtimod styrker dannelsen af en lokal/national identitet. Min undersøgelse baseres på analyser af litterære tekster, hvor globaliseringen tematiseres. Fx Ib Michael, *Grill* (2005) og Kirsten Thorup, *Førkrigstid* (2006). Opgaven vil diskutere individets reaktioner på de globale udfordringer.

(2 – samtidshistorie og dansk)

Fører globaliseringen til dannelsen af en global identitet, eller styrker den tværtimod dannelsen af en lokal/national identitet?

Efter en begrebsafklaring af globalisering og national identitet vil jeg på grundlag af analyser af de avisartikler (i danske dagblade), der fulgte i kølvandet på globaliseringsrådets afsluttende rapport, diskutere, om identitetsdannelsen i DK bevæger sig i en global eller en national retning, herunder hvilke andre faktorer der indvirker på en henholdsvis global-/national identitetsdannelse.

Fag	Fagmål	Stof
Samtidshistorie	<i>Eleverne skal kunne anvende kulturteorier i en analyse af kultur-møder inden for og mellem forskellige sam-</i>	Kultur mødet mellem europæisk og ikke-europæisk kultur og udviklingen heri.

	<i>fundsformer i tid og rum, herunder forholde sig til dansk og europæisk kultur og tankegang i relation til ikke-europæisk kultur og tankegang.</i>	Udviklingen i europæisk integration siden 1945. Forholdet mellem rige og fattige regioner og udviklingen i den globale arbejdsdeling.
International økonomi		
Dansk	<i>Eleverne skal selvstændigt kunne udføre en metodisk og relevant analyse og fortolkning af forskellige litterære og ikke-litterære tekster, såvel mundtligt som skriftligt.</i>	Tekster, der tematiserer kulturmøder kulturelt, individuelt og bevidstheds-mæssigt. Fx immigrantlitteratur. (Milan Kundera), eller inden for Danmark (Hans Otto Jørgensen, Pablo Henrik Llambías).
Engelsk	<i>Eleverne skal kunne anvende viden om historiske, kulturelle, samfundsmæssige og erhvervsrelaterede forhold i USA til analyse og perspektivering af aktuelle forhold.</i>	Litterære tekster og sagprosattekster, der tematiserer kulturmøder i det britiske og amerikanske samfund. fx "London Migrant City" Systime.
2. fremmedsprog	<i>Eleverne skal kunne perspektivere viden om samfunds- og kulturforhold.</i>	Litterære tekster og sagprosa. <u>Spansk:</u> Cristina García. <u>Fransk:</u> Artikler om fænomenet/politikeren José Bové. Immigrantlitteratur (Frankrig og Québec). Michel Houellebecq. Frédéric Beigbeder. <u>Tysk:</u> Peter Stamm, Judith Hermann.

Emne: Bæredygtig udvikling

Manchet:

En undersøgelse af centrale initiativer, der foregår lokalt, nationalt og globalt for at etablere en bæredygtig udvikling i henholdsvis rige og fattige lande, herunder knaphedsproblematik. Endvidere kan man undersøge, hvordan Danmark sammenlignet med andre lande placerer sig i dette spørgsmål. Undersøgelsen kan omfatte såvel en historisk som en nutidig dimension, hvor medietekster og fiktive teksters syn på en bæredygtig udvikling kan indgå.

Eksempel på elevproblemformulering (international økonomi og dansk):

Jeg vil undersøge, om DK i dag placerer sig i front, når der tales om bæredygtig udvikling.

Derfor vil jeg se på den historiske udvikling i Europa og Danmark fra 1945 frem til i dag og kortlægge, i hvilke perioder bæredygtig udvikling i særlig grad har været sat på dagsordenen og hvorfor. Min undersøgelse vil også komme ind på årsager til, at bæredygtig udvikling har været eller stadig er på dagsordenen.

Jeg vil diskutere eventuelle konflikter, der kan være i dagens Danmark/Europa mellem miljøhensyn og økonomiske hensyn, og i hvilket omfang disse er forenelige.

Min besvarelse vil også omfatte en begrundet diskussion af, hvilken politik, her særligt økonomiske politikker, Danmark bør føre i den beskrevne situation.

Hvis dansk indgår, kan du inddrage analyser af Al Gore: "An Inconvenient Truth" og taler af Bjørn Lomborg som aktuelt materiale

Se under stof i dansk nedenfor.

Fag	Fagmål	Stof
Samtidshistorie	<i>Eleverne skal kunne redegøre for center-periferi problemet og forholde sig til visioner for udviklingen i den globale velstand. Eleverne skal kunne analysere sam-</i>	Den internationale udvikling af demokrati og menneskerettigheder. Forholdet mellem rige og fattige regioner og udviklingen i den globale ar-

	<i>spillet mellem mennesker, natur og samfund med henblik på at forholde sig til samfundenes udviklingsmuligheder.</i>	bejdsdeling.
International økonomi	<i>Eleverne skal kunne anvende deres viden om økonomisk teori til at redegøre for og vurdere samfundsøkonomiske problemstillinger.</i>	Ressourceforbrug og belastning af omgivelserne i henholdsvis rige og fattige lande. Et særligt emne udgøres af de "nyrige" lande, hvor hensyn til naturen i en overgangsfase spiller en mindre rolle pga. ønsket om hurtig vækst. Knaphedsproblematik: knaphed på energi, rent vand, luft, landbrugsarealer, forgængelige ressource Økonomiske balanceproblemer og centrale økonomiske politikker, økonomisk vækst, erhvervsstruktur, levevilkår og demografisk udvikling, og (A) også indkomstfordeling, udviklingsteori, udviklingspolitik og udviklingssamarbejde.
Dansk	<i>Eleverne skal kunne aflæse og uddrage betydning af trykte og elektroniske medietekster og kunne vurdere disse som led i en kommunikations-situation.</i>	Film og medietekster Fx Al Gore: "An Inconvenient Truth" eller taler af Bjørn Lomborg.
Engelsk	<i>Eleverne skal kunne anvende viden om historiske, kulturelle, samfundsmæssige og erhvervsrelaterede forhold i USA til analyse og perspektivering af aktuelle forhold.</i>	I. Oversøisk fiktion på engelsk: Kina, Indien, Afrika om sammen stødet mellem tradition og udvikling. Sagprosa om business ethics. II. Diverse teksters syn på teknologi og miljø I 1900-tallet (begejstring, pessimisme, masseturisme, miljøbevægelser).
2. fremmedsprog	<i>Eleverne skal kunne perspektivere viden om samfunds-, erhvervs- og kulturforhold.</i>	Sagprosa (nyhedsartikler), dokumentarprogrammer. <u>Spansk:</u> Kaffeproduktion i Latinamerika. Dyrkning af bananer i Latinamerika. <u>Fransk:</u> Sénégal, fx L'hôtel des Rêves. <u>Tysk:</u> Værker af Jutta Ditfurth. Artikler og værker om "Die Grünen".